

Armanac

Danerê rojnameya pêşî ya Kurdî
Mîqdad Mîthed Bedirxan

Hejmar, No:7

Sibat-February 1996

Buha-Price: 40 000 TL

20 SKR

4 DM

Serpêhatiya tabloyeke "Xweveşartî"

Rohat Alakom

(....) Şerîf Paşa yek ji navdarên Kurd e ku di destpêka sedsala me de navê xwe daye bîhistin. Dema min lêkolîna xwe ya li ser jîyana Şerîf Paşa amade dikir, di çend çavkanîyan de dihate dîyarkirin ku bi navê Jungstedt hunermendekî Swêdî tabloyeke Şerîf Paşa bi boyaxa plastîk çêkirîye, di van çavkanîyan de dihate dîyarkirin ku, di vê tabloyê de Şerîf Paşa û qralê Swêdê Oscarê II'an di manewreke leşkerî de dema bi hevra re dipeyîvin, tîn xuyan. Çawa tê zanîn Şerîf Paşa di navbera salên 1898-1908'an de wek sefirê Osmanî li Stockholmê kar kirîye. Dîsa di van çavkanîyan de dihate gotin ku di sala 1908'an de ev tabloya dema Şerîf Paşa li Stockholmê bûye, di mala wî da dardakirî bûye, mala wî xemilandîye. Yek ji van kesên ku ev tablo dîtibûne nûçegihanê rojname Dagens Nyheterê ye, yek jî zabitekî Swêdî bi navê W. Unander e ku di sala 1908'an de bûye mêvanê Şerîf Paşa. Ji der van zaniyarî û agahdarîyên kevn, ez derheqa vê tabloyê de rastî tu tişteki nedihatim. Min gelek kovarên hunerî yên van salan tevlihev dikirin, pirtûkên derheqa Oscarê II'an raçav dikirin û materyalên li ser pêwendîyên dewleta Osmanî-Swêdî dixwendin ku belkî ez rastî tişteki bêm, lê belê hercar ez destvala ji pirtûkxaneyan vedigerîyam....

rûpel: 10-11

Qiralê Swêdê û Şerîf Paşa (kopiya Îstenbolê)

Serîjêkirin û kuştina kesên sivil nahên erêkirin

Barbariyê rawestînin!

Her resim (sûret) hene ku wahşet, qetlîam û hovîtiya ku li dinyayê bûye û dibe bi serê xwe tarîf dike: Bi sedan laşên ku ji çerm û hestî pêkhatine ji aliyê Naziyan ve avêtine ser hev û lod bûne... Keçika Vietnamî ya tazî û laşê wê bi birînen şewata bi bombayên napalmê yên Amerîkayê helisî ku bazdide... Polîsên Îsraîlî yên ku xortekî Filistinî girtine û bi keviran li destê wî didin ku hestiyên destê wî bişkînin... Bi sedan cendekê li kuçên Ruandayê dirêj kirî...

Van salên dawîn resimên zulm û weşeta ku li Kurdan bûye, li hemû

dinyayê bûne dîmenên zulm û weşetê: Ew Kurdên ji aliyê pasdarên Xumeynî ve tîn gulebarankirin (ku li dinyayê resimê salê hat hilbijartin)... Zilamê ku bebek di himbêza wî de li Helebçeyê, li ber deriyê xwe ji bombayên kîmyayî yê Saddam Huseynî, dirêj ketî (ku ev jî li dinyayê resmê salê hat hilbijartin)...

Nuha jî resimên ku di rojnameya hefteyî ya Îngilîzî The European de derketin, li dinyayê belav dibin. Leşkerên dewletê qîma xwe bi kuştina Kurdan nayin, serê wan ji laşên wan jê dikin û weke ku hovîtiya xwe bidin îspatkirin, bi serê jêkirî poz di-

din!...

Her di eynî wexta ku ev resim li Ewrûpayê di rojname û kanalên televîzyonê de belav dibûn, li Şirnexê qetlîamek nû bû. Mayin xistin bin minibusekê 11 gundî hatin kuştin. Dewletê got ev qetlîam ji aliyê PKK'ê ve hatiye kirin, lê PKK'ê ev îddîa red kir got, me nekiriye. Şik diçin ser dewletê... Gelo dewlet ji bo bala dinyayê ji ser wan resimên ku di The European de hatin çapkirin, bikşîne cîyek din ev qetlîam nekiribe?!

Banga YEKBÛN, YEKÎTÎ, PDK-Bakur û PÎK'ê ji bo dewlata Sûriyeyê

"Zordarî û hovîtiyê ji ser gelê me rakin"

"Ev bû demek dûr û dirêj ku karbidestên Sûriyeyê dîsa vegeyane ser metodên xwe yên kevnare û di derbara gelê Kurd de tevdir û planên zordarî û dijî merovî bikartînin. Karbidestên Sûriyeyê ta roja îro dev ji bikaranîna wê plana "Kembera Erebi" bernedane. Pênasiya (nasnameya) hevvelatiya 150.000 Kurdan li Cizî-

rê û Heskê lê venegerandine! Karbidestên Sûriyeyê di van demên dawiyê de jî 20 welatparêzên Kurd girtin û xistin girtûgehan. Bê ku wan bihênin ber dadgehên eşkere, wan tûşî êş û îşkenceyên gellekî dijwar dikin û rê li ber xwediyên van girtiyan digrin ku bikaribin werin serlêdana wan.

Em çar partî bi tundî dengê xwe li

dijî van kirinên karbidestên Sûriyeyê bilind dikin û gazî hemû hêz, dezgeh û rêxistinên mirovparêz û demokrat dikin ku dengê xwe li dijî van kirinên dijî mirovî bilind bikin û tesîra xwe li ser karbidestên Sûriyeyê bikaribînin ku ev zordarî û hovîtiya li ser gelê me yê bindest rabe".

Sekreterê Giştî yê YEKBÛN'ê Edîp Serdar Dîlan:

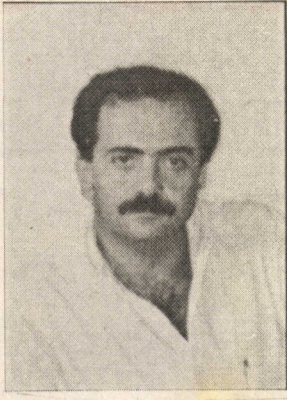
"Em ê şansê xwe, bi têkoşîna xwe biafirînin"

rûpel: 7

Name * Anons * îlan

sersaxî

Sidki Çelen (Hemê)

(1956- 23-12-1995)

Hevalê hêja Hemê ji nav me bêwext koç kir. Hemê, wek hevaleyê dilsoz, welatparêz û dilgerm ji bo me û ji bo gelê me wendabûnekê mezin e. Bîr û baweyên wî, hevaltî û dilsoziya wî dê herdem di nav me de bijîn.

Em ji malbata wî re sebir dixwazin, bila serê gelê me sax be.

Hevalên wî

Alî, Serdar, Faruk, Erol, Erdal, Keya, Erol, Vildan, Ferhat, Huseyin, Yilmaz, Mehmet, Bakî, Orhan, Zinar, Heci, Ismail, Mustafa

kovara komeleya nivîskarên kurd li swêdê

ÇIRA kovara kulturî

hejmar 4'em derket

bixwîne bide xwendin
bibe abone, aboneyan peyda bike

Adresa xwestinê

c/o Tayfun, Hyppingeplan 21, 2 tr.

163 62 Spånga-Sweden

Tel: +46(08)7606938

Faks: +46(08)7110836

Birêz xebatkarên Armançê

Min rojnameya we ya bi rûmet xwend, gelek kêfa min jê re hat. Ez dixwazim bibim aboneyê wê.

Di kar û barê wê de serfiraziyê dixwazim.

R. Karaaslan-Almanya

Hevalên hêja;

Berî her tiştî ez we pîroz dikim ku hûn rojnameyê seranser bi Kurdî derdixin û nûçeyan jî objektîv belav dikin. Edî pê ve ez dixwazim hûn rojnameyê ji min re bişînin.

A. Inan-Almanya

Ji redaksiyona Armançê re

Piştî du nameyên min, min bersiva we girt. Bi vê bersiva we ya germ ez şa bûm û ez bo vê yekê jî sipasdarê we me.

Armanç di wexta xwe de nakeve destê min. Tika min ji we ye ku hûn Armançê di wexta xwe de bişînin.

M. A. Ozdemir-Almanya

Hemû hejmarên Armançê hatin cildkirin

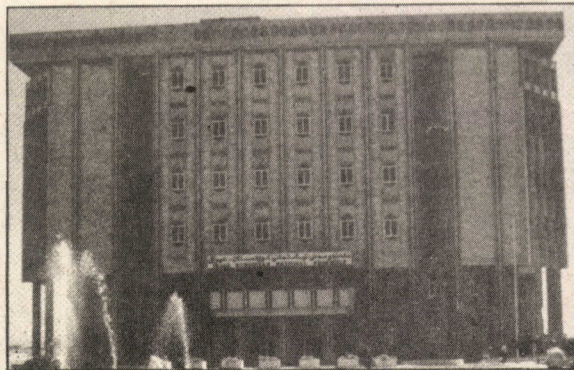
Cild 1- hejmarên 62-92
Cild 2- hejmarên 93-128
Cild 3- hejmarên 129-158

Her sê cildên wê 750 SKR ne.
Kesên ku bi postyê bixwazin divê heqê postyê jî bidin.

Adres:
Box: 152 16
161 15 Bromma-Sweden
Tel: 08-803135
Fax: 08-801825

Kitêbeke nû

Osman Aytar Kurdistana bi fiftî fiftî

Adresên Xwestinê

Jîna Nû
Box: 152 16
161 15 Bromma -Sweden
Tel. 8-803135
Faks: 8-801825

Nûjen yayincılık
Çakırağa Mah. Çakırağa Camii
Sok. Utku Apt. No: 18/7 Aksaray-
Istanbul
Tel: 212-5306473 Faks:5306558

Armanç

Rojnameya Kurdî ya
Mehane

Aylık Kürtçe Gazete

Li ser navê Weşanxaneyê
Çarçirayê Xwedî û berpir-
siyar (Çarçira Basın ve
Yayincılık Ltd. Şti. adına Sa-
hibi ve Yazışleri Müdürü):
Nesih Çılgin

Redaktorê Berpirsiyar:
Mûrad Ciwan

Redaksiyon:
Mumtaz Aydın
Faris Can
Nihat Elî
Ehmed Huseynî
Yakûp Karademîr
Remzî Kerîm
Mahmûd Lewendî
Hesen Mizgîn
Emîn Narozî

Berpirsiyarê beşê Dimilî:
Malmîsanîj

Şertên Abonetiye

Abonetiya Salekê

Türkiye: 400.000 TL
Skandinaviya: 250 SKR
Ewropa: 60 DM
Derveyî Ewropayê: 50 \$

Anons / İlan
Niv-rûpel
5.000 000 TL
2500 SKR
500 DM

Hesab No:
0017880 - 6 / BU6 / 01
Yakup Karademir
Akbank T.A.Ş.
142 Aksaray-Ist.

Adres:
Guraba Huseyinağa Mah.
Dağarcık Sok. Mehmet
Han No: 327B, D:23
Aksaray-Istanbul Türkiye

Tel-Faks: 212-6312515

Adresa Ewropayê:
Box 152 16
161 15 Bromma
Sweden
Tel: +46-8-803135
Faks: +46-8-801825

Hesabê Ewropayê:
Postgiro: 4972255-6
Sweden

Ji bo aboneyên Almanyanê
M. Ali Karaaslan
Dresdner Bank-Giessen
Konto: 8 838 847 00
BLZ: 513 800 40

Rojev

Sibat-1996

Tirkiye û Israîl

Nizanim gelo bala we jî dikêşe ana, gellek muşterekiyên Israîl û Tirkiyê hene ku gava meriv bala xwe dide Tirkiyê Israîl dikeve bîra meriv. Ez bi xwe, hema hema her cara ku li ser rewşa Tirkiyê, pirsgrêkên wê yên siyasî û civakî difikirim Israîl dikeve bîra min. Min gellek caran pîrsa wê yekê ji xwe kiriye ku gello çima welê dibe.

Israîl welatekî wisa ye ku hin xusûsiyetên wê hene wekî yên Tirkiyê ne. Tirkiye û Israîl hin wekheviyan parvedikin, dişibhin hev. Ji gellek aliyên de jî hin xusûsiyetên Israîlê hene ku hema hema ji sedî sed bi eksê yên Tirkiyê ne. Bi kurtî Tirkiye û Israîl hin wekhevî û newekheviyan parvedikin ku gava meriv bala xwe dide yekê ji wan ya din dikeve bîra meriv. Xwiya ye gava ez li Tirkiyê dinêrim yên Israîlê dixin bîra min ev wekhevî û newekheviyên muşterek in. Çi ne gelo ev muşterekî?

Tirkiye û Israîl du dewletên herêmê ne, ew bi xwe hema hema cîranên hev tînin he-sibandin, tînkiliyên navbera wan di halê herî xerabê herêmê de jî herî xweş bûne. Israîl, welatekî wiha ye ku li ser mûsewîtiyê ava bûye, lê dewleta wê di Rojhilata-navîn de dewleteka demokratîk a yekane ye. Bi xusûsiyetên xwe yên dîmî û demokrasîya xwe, tecrube û nimûneyek e bîngêhî e ji bo herêmê. Bi awayê jiyana xwe ya civakî û siyasî, temsîla jiyana û medeniyeta Rojavayî dike. Tirkiye jî di jiyana demokrasîyê û medeniyeta Rojavayî de helbet hê gellekî li pey Israîlê tê, lê wekî tecrubeyekê, pêşketîrî û balkêştirî nimûne ye di nava dewletên dînya musulman de. Ew jî bi teşebusa xwe ya lihevanîna jiyana civaka îslamî, demokrasî û jiyana û medeniyeta Rojavayî, di qonaxeka balkêş de ye. Her çendin gellekî li pey bilikume jî li ser riyekê ye ku dişibhe ya Israîlê.

Hin sergêjanî û êşên Israîlê û Tirkiyê bi cîranên xwe re wek hev in. Serê Israîlê bi dewletên Erebbî musulman re, bi taybetî jî bi yên wekî Sûriye, Îraq û Îranê re di derd û belayê de ye. Tirkiye jî bi taybetî bi van cîranên xwe re ne li hev e. Û jî ber ku bûye mîratxurê dewleta Osmanî, bi tevayî dewletên Erebbî bi çavêkî baş û dileki safî lê nanêrin.

Israîlê heta do miletek cînarê xwe bindest kiribû ku di nav hev de dijiyan û Lew jî mafên wî bêpar hiştibû. Ez behsa Filistinîyan dikim. Tirkiye jî bi vî awayî muamela bi Kurdan re dike.

Heta salekê du salan berê, muşterekiyeka wan a dinê jî hebû. Herduyan jî maf û berjewendiyên milletên bindestê xwe red dikirin, tîkoşerên van milletan terorîst dihesibandin, red dikirin ku bi wan re rûnên, bi awayekî aşî, adil û demokratîk çareseriyekê ji pirsgrêkên van milletên bindest re bibînin. "Çimkî," digotin "heke em destê xwe bidin wan, wê milên me jêkin, em îro serbestiyekê bidin wan sibehî wê welat perçe bikin".

Lê ev muşterekî heta demekê meşiya. Rojek hat ku Israîl û Tirkiye di vî wekheviyê de jî sedî sed ji hev cuda bûn. Berî bi salekê-du salan, Israîlê berê siyaseta xwe sed û heştê dereceyî zivirand. Destê xwe dirêjî wan kesan kir ku ji wan re digot "terorîst",

bi wan re li hev kir. Hebûna Filistinîyan a li ser erda wan, maf û azadiyên wan ên millî, siyasî û insanî qebûl kirin. Dît ku divê Yahûdî û Erebbî ji vir pê ve wekî cînar li rex hev û di nava hev de bi aşî, ewleyî û dostanî bijîn; bidin û bistînin; pêşeroja herêmê bi hev re ava bikin. Israîlê her wiha dest pê kiriye, yeko yeko bi hemû dewletên Erebbî re jî li hev dike.

Li aliyê din Tirkiye, hê jî bi îrada hişk li ser siyaseta xwe ya berê dimeşe, xwe nêzî çareserkirinekê ji bo pîrsa Kurdî nake. Îdîa dike ku xwedêgravî, mesele wê tu caran di çarçewa bidestxistina maf û azadiyan de nemîne, piştî bidestxistina van mafan wê Kurd fîrsend û taqetê bibînin ku welat perçe bikin, hebûna dewleta Tirkiyê tîxin bin xeterê.

Gelo çî bû çî qewimî ku Israîlê dev ji vî tîrs û îdiayê berda, lê Tirkiye hê li ser îrada xwe berdewam e? Gava meriv pîrsa Kurdan û ya Filistinîyan, her wiha tînkiliyên Kurd û Tirkan û yên Israîlê û Erebbî dide berhev, meriv dibîne ku di wê tîrsa xwe de ya heta du-sê salan berê Israîlê jî Tirkan bêtir xwedan bîngêhî û argument bûn. Tîrsa wan pirtir bi meriv maqûl dihat. Çimkî Israîlîyan digotin ku em dewleteka piçûk a xwedan du-sê milyon nîfûs in ku bi çaralî jî bal bîst dewletên Erebbî hatine dorpeçkirin. Di serî de Filistinî hema hema hemî dewletên Erebbî siyasetek welê danîne ber xwe ku dewleta Israîlê bi tevayî jî meydanê rakin, li ser wê dewleteka Erebbî a Filistinî avabikin. Heke em fîrsendê bidin wan ku serbest bibin, sibehî wê bi hemû wan dewletên Erebbî re berê xwe bidin hebûna me û me jî holê rakin, divê careka din em Yahûdî birevin li çaraliyê dinyayê belav bibin û bibin hedefên jenosîdan.

Birastî ev, argumentîna ciddî bûn. Erebbî bi nîfûsa xwe sih çil caran jî Israîlîyan zêdetir bûn, 20-22 dewlet bûn, petrola wan, perçeyê wan, çek û ordiyên wan, dost, mutefîk û terefdarên wan hebûn. Dînya musulmanîyê li piştî wan bû. Ji heqîqetê ne dûr bû ku bi zeafeka Israîlê re ew karibin wê jî meydanê rakin. Tîrsa Israîlê, îddîa û argumentên wê ber bi hiş ve diçûn. Tevî wê jî Israîlê aqilê xwe da serê xwe, hemî cesareta xwe ya medenî civand û bi dûrbîniyekê hêja destê aşî, hevkarî û dostaniyê dirêjî Erebbî kir.

Ma gelo îdîa, argument û tîrsên Tirkiyê jî yên Israîlê gelekî pirtir nêzî rastiyê ne ku ew hê jî di îrada xwe de berdewam e?

Ne Tirkiye qasî Israîlê ew qas piçûk e ne jî Kurd qasî Erebbî mezin û xwedan dewlet, hêz, dost û mutefîk in. Tirkiye wekî Israîlê ne dewleteka nûavabûyî ye jî. Welatekî welê ye ku xwedan ordiyek mezin e, di NATO-yê de ye, bi dehan peymanên xwe-parastîne bi DYA re û bi dewletên Rojavayî re îmza kirine. Li herêmê doza serokatiyê dike. Ji Balkanan heta Asya-navîn jî xwe re bîngêhî Tirkiyê û xwespartîne dibîne. Di pîrsa Kurdî de hêzê jî Îran, Îraq û Sûriyê, jî hemû dewletên Erebbî musulman distîne

Nîfûsa Kurdan nagihîje jî sîsiyan yekê ya Tirkan. Kurd jî movikên piştî xwe bûne çar perçe, di nava çar dewletên cînar de hatine parvekirinê. Dora wan bi dagirkeran

hatiye pêçan, valahî û korîdorek nemaye ku tê re serê xwe derxin, tîkilî bi dinyayê re deynin û bîhnekê vedin. Tu dewlet tune ye ku piştigiriya wan bike û alîkariyê bide wan.

Kurdan tu caran îddîa nekirine ku wê dewleta Tirk jî holê rakin. Pîrsa serxwebûna Kurdistanê di tarîxa tîkoşîna Kurdan de dewreka pîr kurt digre ku ji deh-penzde salan ne dirêjtir e. Ew jî ne ji alî Kurdan ve ev daxwaz hatiye kirin, pîraniya yên ku bi vî daxwazê rabûne, devê berdane. Yên ku mane jî di nava Kurdan de ne xwedanê hezînî mezin in. Bi kurtî di seranserî dîrokê de bi esasî Kurdan ne ku doza cudabûnê kirine, her xwestine ku bi Tirkan re jiyane-ka muşterek bidomînin. Bi nîfûsa xwe ya esasî dîn û mezhebên Kurd û Tirkan muşterek in (ne wek yên Israîlê û Erebbî); her du jî bi piranî musulman û sunnî ne; Alewîti jî di Kurd û Tirkan de muşterekiyek xurt e. Hin buyerên trajîk ên van dused salên û bi taybetî jî heftê û pênc salên dawiyê nebin, tarîxê gellek tîştên muşterek di navbera Kurd û Tirkan de hûnane. Di buyêrên trajîk ên du sed salên dawîn; şer û pevçûnan de jî bîpîrsiyar ne Kurd lê Tirk bi xwe ne. Peymana jiyana bi hev ra cara pêşîn bi êrîşa dewleta Osmanî ya ser mîrîtiyên Kurdan jî alî Tirkan ve hatiye xerakirin. Ji wê rojê vir de hemî caran, di hemû şer û serhildanan de, pêşiyê Tirkan hucûm anîne ser Kurdan, berê xwe dane rakirina hebûn û berjewendiyên wan, li ser vî wan jî dest avêtine çek da êrîşa ser xwe pûç derxînin, xwe û berjewendiyên xwe biparêzin.

Bi kurtî buyer û rûdanên dîrokî jî derdixin ku Tirk di îddîa, argument û tîrsên xwe de bi deh qatî jî Israîlîyan bêbingehtir in. Pîrsa Kurdan jî jî alî çareserkirinê ve gellekî ji ya Filistinîyan asantir e. Hebûna Kurdan, çareserkirina pîrsgrêka wan tu carî jî bo dewleta Tirk nabe xeter, bileks di gellek waran de dibe hêz û serbilindî jê re, wê jî gellek zeafên wê xelas dike ku dilnexwazên Tirkiyê bi wan dilîzin.

Tevî wê jî gelo çima Israîlê gellekî berî Tirkiyê dikare pîrsgrêka xwe bi Filistinîyan û bi Erebbî din re çareser bike lê Tirkiye newêre û nikare ya xwe bi Kurdan re safî bike? Xwiya ye ev girêdayî ye bi mesela dûrketina ji barbarîyê û nêzîkbûna ber bi medeniyetê û dûrbîniya insanîyeta medenî. Çimkî heke meriv gihîştibe wê dereca insanîyeta medenî û bûbe xwedanê wî aqilê selîm û cesareta medenî, meriv xweş dikare bibîne ku gellek riyên din ên jiyana muşterek hene di navbera gel û civekên cînar de, jî bilî qebûlnekirin û nenasîna hevdu û pevçûna bi hev re.

Israîlîyan bi aqilê selîm e xwe û cesareta xwe ya medenî ev riyên jiyana muşterek dîtin. Lê Tirk bi mejiyên xwe yên zingarî, dilên xwe yên reş e ku ji siya xwe jî ditirse, nabînin, nabihîzin û hîs nakin. Hê jî merhela barbarîyê derneketine. Barbarî jî kovîti ye. Kovîti wehîştî ye, bêfamî ye, dûrbûna jî jiyana insanî, avayîyan û şênîyan e, tîrsa jî van hemû xusûsiyet û diyardeyên insanî ye.

Mûrad Ciwan

Nûçe

50 saliya Komara Mahabadê tê pîrozkirin

Hambûrg 22'yê Çileyê Paşîn 1995, rojvegera 50 saliya avakirina Komara Mahabadê ye. 50 sal berê Komara Kurdistanê li bajarê Mahabadê li meydana Çarçirayê hat îlan kirin. Salvegera vî rojê wê îsal bi şev û ahengan bê pîrozkirin. Herweha îsal ev tarîxa dîrokî dê bi semîner û panelan bê nîrxandin.

50 saliya Komara Mahabadê li Stockholmê roja 20'yê Çileyê Paşîn bi du şevan hat pîrozkirin. Şevê jê jî aliyê Komîteya Hevkariyê ku ji pîraniya hêzên her çar perçên Kurdistanê pêk tê, hat amadekirin. Şeva din jî jî aliyê Komîteyê hevbeş hat pîrozkirin.

Bi munasebata 50 saliya Mahabadê li Almaniyayê; li bajarên Nurenberg, Mannheim, Berlîn, Hambûrg û Bremenê PDK-Îranê û Komkar semîneran didin.

Kongreya Awarte

Stokholm Di 2 û 3'yê Sibata de kongreya awarte ya federasyona Komeleyên Kurdistanê li Swêdê çêbû. Sebaba çêbûna kongreya awarte li ser sê xalan bû. 1-Tevliheviya di warê destûra federasyonê de, 2-Di nav komîteya karker de bêahengî û 3-Pîrsa aboriya federasyonê bû.

Ev kes jî bo Komîteya Karger a Federasyonê hatin hilbijartin: Şermîn Bozarslan, Şefîk Kaya, Keya Îzol, Kovan Amedî, Hemîd Gewerî, Hesen Şexo û Nebî Bal.

Raman

Ol, Sekularîzm û Netewe

Serdar Roşan

Însan ji bo çareserkirina pirs û pirsgrêkên civakî hertim di hewldanê de bûye. Bi gelek şêwe û îdeolojiyan lêgerîna xwe, ji bo çareserkirina gelşeyên ku di nav civatê de rû dane an jî derketine pêşiya wî domandiye. Dîn yek ji wan lêgerînan e. Însan li şikeftên tarî li daristanên bi tirs(xof) li dijî tebîeta diwar hêvî û daxwazên xwe bi şikleke ramanî formule kirine. Li dijî êş û giraniya tebîetê, ji bêmecalî û neçariyê, xwe sipartine hêzên nexuyayî; nependî. Ji hêzên nependî ji xwe re piştigirek peyda kirine. Di çareserkirina probleman de gava ketine tengasiyê hêvî û xeyalên xwe bi şêweyêke din anîne zimanî. Însan li gorî têngîhiştina xwe, ya derbareyê tebîet û civakê, fikir û daxwazên xwe çerçeweyê kirine; bi guherînan re mecbûrê peydakirin û afirandina şêweyên nuh bûne. Ango ol bi xwe jî, mîna hemî tiştên din di proseseka guhêrbar re derbas bûye. Di civakên cuda de bi awayên guhertî hatiye ser zimên û formule bûye...

Îro roj, li ser ruyê erdê tevî hebûna hin olên lokalî çend olên mezin hene. Yek ji wan jî dîna îslamî ye. Dîna îslamê, di demeke pîrr kurt de gihaşt radeyêke bilind û bû dîna dewletê. Geşbûna dîna îslamê di wextekî kurt de li ser cografyayêke fireh pêk hat. Ev geşbûna îslamiyê gelê kurd jî xiste nav çerçeweya xwe. Mîna gelek xelkên din gelê kurd jî misilman e. Wek dihête zanîn, li Kurdistanê hin dînan din jî hebûna xwe didomînin, lê piraniya kurdan misilman in.

Bê şik wek her civakê, dîn li ser kultura civaka kurdan jî tesîreke mezin kiriye. Ev tesîra han di her warî de xuya dibe. Ji klasîkên kurdî yê edebî bigire heya bi hewldanên wan ên ji bo dewlet avakirinê, ev yeka han xuya dibe.

Dewletên dagirker yê biyanî ku gelê kurd bindest kirine bi xwe jî ji dîna îslamê bûne. Ji bo pêkanîna politikaya xwe ya dagirker hertim li dijî kurdan ol bikar anîne. Dewletên serdest ji bo politikaya xwe ya qirêj, gava ji wan re pêwîst bûye îslamiyê dane pêş; pesnê kurdan dane, ji hestên wan, ji loyaltîta wan sîd wergirtine. Herweha ji bo jihevixistina civaka kurd propagandeyên bêbingeh kirine. Her cara ku kurdan li dijî wan, ji bo azadiya xwe serîhildane xebata wan bi kufur; û tewgera wan jî, bi dijî îslamiyê hatiye tawanbarkirin (ithamkirin). Ango dîn di destê mîlet û dewletên serdest de wek şûrekî kurdbir hatiye xebitandin.

Di warê xebata rizgariya Kurdistanê de, misilmanbûna mîletên serdest hertim bûye fatureke dijber. Di serîhildanên kurdan ên sedsala dawîn de, propagandaya dîn li dij hewldanên wan çî mixabin di nav civata kurdan de tesîreke mezin nîşan daye. Di dîna îslamê de rol û girîngiya Xelîfetiye, li pêşber gelê kurd wek perdeke li ser çavan bûye. Ev propagandayên han dijberî di nav civata kurd de peyda kirine û bûne hoyên şikestina perspektîfêke pêwîst û dûrbîn a di berjewendîya civata kurd de.

Netewe, li gel hin faktorên din qedereke hevbeşiyê ye. Fenomeneke dîrokî û psîkolojîk e; di tarîxa çêbûn û pêkhatina xwe de proseseke têkilhev û dirêj dinimîne. Li her derê bi eynî şêweyê rû nade û li ser bingehêkî wekhev nahête rojevê. Ji lewra her civatek li gorî rewşa xwe ya dîrokî, kulturî û gelek fenomenên din ji bo kamilbûna neteweyî hewl dide. Ji ber vê yekê ye ku, dîn li hin cihan bûye bingehê kultur û qedera hevbeş û çîmentoya mîletbûnê. Di vî warî de Pakistan û Îsraîl du nimûneyên balkêş in. Li hin cihên din tewî hin faktorên ziman bûye bazîne esasî û çîmentoya neteweyiyê. Ji bo kurdan jî zimanê neteweyî, di warê netewebûnê de rola çîmento dilîze. Tiştê ku li ber çavan e, me ji mîletên serdest wediqetîna û cudabûna me pêkdihêne ziman e. Lewra ji layê ol, nîjad, kultur û hwd. cudabûneke eşkere nîne. Ji ber vê yekê rola zimanê kurdî, di vejîna xwezaniya millî de pîrr girîng e. Metirsiya herî mezin û herweha girîngî û rola zimanî ji bo kurdan di vî warî de ye. Divê ev yeka han tu car nehête jibîrvekirin.

Sekularîzm yek ji rûknên fikir û dewletên demokratîk ên neteweyî ye. Ji ber vê yekê rola dîn di nav civatê de ji radeya birêvebirinê dadikeve. Birêvebirinê civatê mîna berê meşrûiyeta xwe li ser bingehê dîn û pîroziyê ava nakin. Fenomena netewe û civata demokratîk rê nade vê prosesê. Ji lewra dîna fermî yê dewletên demokratîk, sekuler û ayende çênabin. Pîrsa ol û baweriyê dibe pîrseke civata siwîl. Civat bi xwe pîrsên olî munaqêşe dîke û ji bo çareserkirina wan, anga ji bo azadiya olî û baweriyê hewl dide, di çerçeweyêke siwîl de çareser dîke. Li hemberî hemî olan dewlet helwesteke bêlayan digire. Pîrr mimkun e ku di nav civat û sînorên dewletekê de olên cuda hebin, li kêleka mizgeftêkê(camiyekê), dêrek, sînegokê an jî îbadetxaneyek din hebe. Her di vê maneyê de dewlet û civatên demokratîk hemî li ser prensîba sekularîzmê hatine avakirin an jî bingehê wan ev e. Li gel hemî cure azadiyan, azadiya bawerî û olî heye û dewlet di pîrsa olî de ne teref e.

Gelek dewlet ên mîna Tirkiyê ku dibêjin Gem sekuler in nerastiyêkê dihinin zimanî. Lewra mirov dikare bêje, sekularîzma wan ji demokrasîya wan zêftir e, an jî her du jî lexe in. Li Tirkiyeyê azadiya olî di maneya xwe ya eslî de nîne. Dewlet li hember olan û baweriyên ne bê teref e. Herweha dihête zanîn, hemî dibistanên olî, di bin kontrola dewletê de ne; û bi baca xelkê ji butçeya dewletê dîn û avahiyên dînî dihêne kontrolkirin, heger dewlet hewce bibîne olê ji insanên xwe re qedexe dîke an jî wek şûrekî her tim li ser serê wan bi darvekirî ye. Ne di warê fikirê, ne jî di warê bîr û baweriyên de, dewlet bi hemwelatiyên xwe ne bawer e. Lewra hertim lê digere ka wê çawa karîbe van tiştan kontrol bike. Ji xwe di rejîmên demokratîk û sekuler de jiyaneke xweş û bextiyar ji bo mirovan ne ya girîng e, ya girîng dewlet e, birêvebirinê wê ne. Lê em dizanin, li civatên sekuler pîrsên olî di çarçoweyêke

”Her çiqas piraniya kurdan misilman in, lê kurdên ku ji olekî cuda(din) ne jî hene. Herweha di civata kurdan de fonksiyon û bihêzbûna terîqetan ne tiştêkî veşarti ye. Lewra tevgera demokratîk û millî mecbûrê sekularîzmê û demokrasîyê ye. Li ser esasê vê terîqetê an wî mezhebî siyasatkerin di nava xwe de metirsiya jihevketin, geşbûna gelşeyên civakî û olî dinimîne. Em dizanin ev yeka han, di serîhildanên kurdan yê dîrokî de, carina bûye hoya bêmecaliya tevgerên kurd. Divê bête gotin ku ne tenê tengfikirandina olî di vî warî de dibe hoya gelşeyan; herweha her îdeolojiyek fundamatalîst çî ji milê rast çî jî ji milê çepê dikare bibe sedemê gelşeyên civakî û rewşek nedemokratîk. Jiber vê yekê di civata kurd de, di warê olî û demokrasîyê de, elzemiya plûralîzm û sekularîzmê li ber çavan e. Ji bo azadî, wekhevî û bextiyariya civat û mirovan tu alternatîfeka din nîne”.

demokratîk û li ser esasê plûralîzmê û azadiya bawerî dihêne sazîkirin. Her mirov di bi-jartina baweriyên xwe yê olî an jî bêolî de azad e.

Mîna ku min li jor bi kurtî nivîsî, yek ji mîwan civatên pîrr olî û mezhebî jî civaka kurdan e. Her çiqas piraniya kurdan misilman in, lê kurdên ku ji olekî cuda(din) ne jî hene. Herweha di civata kurdan de fonksiyon û bihêzbûna terîqetan ne tiştêkî veşarti ye. Lewra tevgera demokratîk û millî mecbûrê sekularîzmê û demokrasîyê ye. Li ser esasê vê terîqetê an wî mezhebî siyasatkerin di nava xwe de metirsiya jihevketin, geşbûna gelşeyên civakî û olî dinimîne. Em dizanin ev yeka han, di serîhildanên kurdan yê dîrokî de, carina bûye hoya bêmecaliya tevgerên kurd. Divê bête gotin ku ne tenê tengfikirandina olî di vî warî de dibe hoya gelşeyan; herweha her îdeolojiyek fundamatalîst çî ji milê rast çî jî ji milê çepê dikare bibe sedemê gelşeyên civakî û rewşek nedemokratîk. Jiber vê yekê di civata kurd de, di warê olî û demokrasîyê de, elzemiya plûralîzm û sekularîzmê li ber çavan e. Ji bo azadî, wekhevî û bextiyariya civat û mirovan tu alternatîfeka din nîne.

Projeya civateke sekuler û demokratîk a li ser esasê avahiyên civakî yê siwîl û plûralîst, dikare kurdan ji tengasiya îdeolojî û baweriyên hişk biparêze; û civatê di çerçeweya xwezaniya millî de kamil bike û rê li pêşiya guncîna (lihevkelîna) neteweyê kurd veke.

Nûçe

Serbilindiyek dîrokî: Xelata Saharov

Strasburg Di 17.1.1996'an de li Stransbourgê li Parlamentoya Ew-rûpayê merasimek bi heyecan hebû. Xelata Saharov a 1995'an dihat dayin. Xelat ji bo keça Kurd Leyla Zana bû. Lê mixabin Leyla Zana ne amade bû. Di hepsa Enqera de bû.

Parlamentoya Ew-rûpayê ji dewleta Tirk xwest ku Leyla Zana biçe Strasbourgê xelata xwe wergire. Ev daxwaz nehate qebûlîkirin lê bi lez û bez pîspart ji Mêhdî Zana re çêkirin da bikaribe derkeve û ji bedêla Leyla Zana di seremoniyê de amade be.

Merasim bi heyecan bû. Tevê grûban, çep û rast amade bûn. Salona parlamentoyê yekser tije bû, bi sûretên Leyla xemilîbû.

Serokê Parlamentoya Ew-rûpayê Klawns Hansch, weha got: "Leyla Zana bû sembola tekoşîna aşîxwaz a ji bo berjewendî û mafê Kurd". K. Hansch di axaftina xwe de eşkere kir ku dema xwestin Tirkiyê bigrin nav yekîtiya gumrukê, mebesta wan jê ku bi vî awayî dê li Tirkiyê demokrasî bête xwirtîkirin, û çareyek ji pîrsa Kurdan re, bête xwestin... Her weha nîşan da ku parlamento bêsebir li hêviya berdana L. Zana û hevalên wê ye.

Xanima Mitterrand, piştî wefata mîrê xwe bi 9 rojan cara yekem bû ku bi karekî resmî derdikevê. Li gora wê "xelat dane Leyla, ji bo ku Kurdan haş bikin, ji aliyê din ve Tirkiyeyê tevî kiryarên xwe yê xerab bigirin nava xwe. Lê dewleta Tirk ji kiryarên xwe yê ne insanî dest bernade..."

Mêhdî Zana di parlamentoyê de bi Kurdî axifî. Tevî ku axaftina wî nehat wergerandin jî helwesteke di cih de bû.

Dema xelat hate dayin, tevê parlementeran rabûn şîpya û bi germî dirêj dirêj li çepikan dan. Kefxweşiyek mezin bû. Serbilindiyek dîrokî bû. Rojên weha di jiyana Kurdan de kêman in.

Xelata Sakharov heta niha dane neh kesan ên wek Alexander Dupcek, Teslîma Nesrîn û Nelson Mandela.

Mesaja Leyla Zana

Leyla Zana jî mesajek şandibû. Mesaja wê bi kurtî weha bû:

"Xelata Sakharov şerefek mezin û nîşana baweriyê bi gelê Kurd û bi şexsa min e. Ez ê hewl bidim ku layiqê vê baweriyê bim. Li gorî îmkânên ku bi destê min keve, ez ê xwe bixim xizmeta xebata ku ji alî demokrat û kesên dilxwaz ve tê meşandin, ji bo avakirina pêşerojek aşîxwaz û adil ji bo mirovatiyê..."

Îhsan Aydin

Divê proses bikemile!

Neynik

Mahmûd Kîper

Her gav di wexta xwe de xweş e. Dema ku her bûyer di dema xwe de diqewime di civatê de bi awayekî baştir cih digre. Têkiliya demê hem bi şertên objektîf re hem jî şertên subjektîf re heye. Gelek earan şertên objektîf bi bûyerên netewî û navnetewî ve karin pêk werin. Lê şertên subjektîf jî karin di eynê demê de ne hazir bin. Wê demê çi pêwîst e? Ji bo hazirkirina şertên subjektîf xebatek bi koordine û bi sebir pêwîst e. Îknakirina dost û hevalên xwe pêwîst e. Û li ser metod û naverokê jî bo pêşneyaran amade bûn pêwîst e. Amade be ku metod û naverokê bi her awayî munaqasha bike.

Ne ku bi dek û dolaba bixwaze zora hinekan bibe. Dezgehên bi dek û dolabên avakirin umrê wan dê ne pir dirêj bajo. Li hemû cihanê li ser dezgehên netewî û navnetewî konsensus hatine pêkanîn. Ji bo avakirin û jîholêrakirina wan gelek qeyd û şert hatindanîn. Ji ber ku dezgehên netewî an navnetewî, ne bi daxwaza hinkan tî avakirin û xerakirin.

Netewê Kurd jî wek hemû neteweyên li cihanê heqê wî yê meşrû ye ku, xwedî yê dezgehên netewî be. Berî her tiştî divê bikaribe qedera xwe bi destê xwe tayin bike, xwediyê axeka rizgarkirî be, xwediyê parlamentoyek û hûkumetekê be û her weha xwediyê hemû dezgehên be ku jî bo neteweyekî pêwîst in.

Ji ber vê yekê divê dezgehên netewî wek dezgehên muqeddes bî parastin. Divê partiyên Kurd li ser dezgehên netewî hêz û politikayek jî bo menfetên grûbî nemeşênin. Gellek caran hin tesbîten û qerarên baş karin bi metodek şaş sernekevin. An jî destpêkirina bi metodek şaş karin bibin sedem ku, jî wê projeyê encamên şaş derkevin. Minakên wisa di dîroka tevgera Kurd de gellek in.

Divê tarîx tekerrur neke

Ji bo ku tarîx tekerrur neke çi pêwîst e? Helbet berî her tiştî dilsozî, paşê jî baş analîzkirina şert û îmkana lazim e. Dezgehên netewî ne komeleyek e, divê bikaribe yan jî hewl bide ku îradeya miletekî temsîl bike. Mirov nikare bêje ku vê carê jî ne bû, carek din. Wê demê êdî tu kes guh nade mirovî. Di nav tevgera Kurdan de ev hessasiyet mixabin kême e. Ev xusûsiyet dema ku hêzên Kurd bahs û munaqasha Kongreya Netewî dikin baş xuya dike. Çawa korek (divê teşbîhê de xeta nabe) fil tarîf dike, hêz û partiyên Kurdan jî wisa Kongreya Netewî tarîf dikin. Herkes tiştekî dibêje; hinek dibêjin, Kongra netewî wek ANC ya Afrîka Başûr e, hinek jî dibêjin; na wek Partiya Kongre ya Hindîstanê ye. Hinek "zanayên" din jî dibêjin na, Kongra Netewî dê wek Meclîsa Filistîniyan be. Şevirmend û aqilmendên Kurdan li ser van hersê minakên pir ciddî munaqeseyan dikin. Lê bêtir ku li ser van minakan lêkolînekê çêkin! Bêtir ku tesbît bikin di nav van hersê minakan de xalên muştê-

rek çine, dibêjin ku ew dê wek wan we-latan yekîtiya Kurdan ava bikin.

Tevgera Kurd divê li minakan baş bisekine

Qasî ku tê zanîn ANC (Kongra Afrîka Başûr) her çiqas navê wê Kongre be jî, di eslê xwe de cepheyek e, di nav de gelek partiyên cihê cih distînin. Partiya Kongreyê ya Hindîstanê, tîkiliyek wê ya bi Kongra Netewî tune. Wê jî avakirina xwe û heta îro wek partiyekê, kar û xebata xwe meşandîye. Meclîsa Netewî ya Filistîniyan jî divê mirov li ser bisekine, bi rastî wê wek Meclîsek Netewî rola xwe baş pêk aniye an na? Ez dixwazim Tevgera Kurd li ser van minakan baş bisekine û bifikire. Ne ku çi hat bîra mirov, bê pêşniyarkirin. Ew pêşniyar agahdarî û zanîbûna me jî, dide xuyakirin. Wê demê mirov jî xwe dipirse; ma gelo em dê partiyekê, cepheyekê yan jî Kongreyek Netewî avabikin? Hîn ne diyar e. Ji ber ku mîsalên tî dayin sê pêşniyarên cihê ne!

Helbet divê Kurd, jî modelên navnetewî minakan bigrin ber çav, bikaribin jî wan encaman derxin, lê wan kopye nekin. Her netewe divê jî xebat û tecrubên xwe encaman derxin. Têkoşîn û prosesa her neteweyî cihê ye, ev divê tu carî neyên jîbîrkirin. Mumkun e ku jî nav Kurdan, mîsalek wusa derkeve ku qet bi yek modelî jî neşibe! Her netewe li gor şert û şîrûtên xwe dezgeh û rêxistinên netewî ava dike.

Di hîlbijartina metodan de realîteya tevgera Kurdîstanê baş neyê hesab kirin, dîsa pir mimkune ku, projeyên gelek pêwîst û muhim bi ser nekeve. Heqê tu partiyê tune ku, jî hin partiyên din daxwaz bike ku metoda wê qebûl bikin. Ji bo karê muştêrek, divê metodên ku jî alî hemû partî û rêxistinên bikaribin bî qebûlkirinê bî pêşniyarkirin. Her partiya ku xwe mezî dibîne li gor daxwaza dilê xwe yan li gor menfeeta partiya xwe, bixwaze li ser hin metodan îsrar bike, wê demê ne mumkun e ku tevgera Kurd metodên muştêrek peyda bike.

Kongra Netewî pîrsêk siyasî ye, jî ber vê jî divê hêzên Kurd çî mezin, çî biçûk werin ba hev li ser vê pîrsê rawestin. Divê PKK guh bide hêzên Kurd, li ser rê û metoda xwe înadê neke. Kongra Netewî ne pîrsa komele yan jî şexsan e. Helbet komele jî, şexis jî divê tede cihê xwe bigre, lê ne bi wî awayî. Bi komele yan jî şexsên derdora partiyekê ve Kongra Netewî nikare avabe. Eger avabe jî wê wek PKDW'yê be û nikaribe xwediyê mîsyonek netewî be. PKDW çawa di bin sîya PKK'ê de ye Kongra netewî jî dê wusa be. Di vî warî de divê partiyên Kurd biryara xwe bidin û rewşa xwe eşkere bikin; Wê ya hewl bidin ku bi hemû partî û dezgehên netewî ve îradeya gelê Kurd derxin holê, yan jî wê xwe tîxin bin hegemonya partiyekê, wekî din tu rê tune.

Bi rêya çapemeniyê û MED-TV'yê bi zanîna atmosferê û stresek tê pêk anîn. Weke ku di nav mehekê de Kongra Netewî necive an jî ava nebe wê tu carî ew yekîtiyê pêk neyê. Ji bo ku yekîtiya tevge-

Kongra Netewî dezgehêk mîlî û siyasî ye, wê biryarên siyasî bistîne. Wê bixwaze di tîkilî di organ û dezgehên navnetewî de netewê Kurd temsîl bike, doza gelê Kurd û daxwazên wî bide naskirin û qebûlkirin. Kongra Netewî wê ne xwediyê ordiyekê be, wê tu carî nikaribe mudaxaleyî nav hêzên Kurd bike ku ew li hember hev şer bikin an na. Ew hêzên ku xwedî hêzên çekdar in, bawer nakim ku tu carî hêzên xwe yê çekdar tîxin bin îradeya Kongra Netewî. Bileks wê bixwazin bi hêzên xwe yê çekdar Kongra netewî tîxin bin îradeya hêza xwe. Asteng û tehlukaya herî mezin jî di virde ye! Wê demê êdî îrada millî, dibe îradeya hêzek siyasî. Divê ew xeter û tehlûke pir bi eşkere bî munaqesekirin û gotin. Li hember rewşek wusa tedbîr çîye, an jî kîjan hêz amade ye ku rewşek wusa qebûl bike?

ra Kurd pêk bê, divê xebatek bêhempa û bêwestan bê meşandin. Lê divê jî aliyê din jî proses bi hemdê xwe bikemile, eger wusa nebe gelek pîrs û pîrsgirêkên tevgera Kurd dê çareser nebin.

Wê baş bê bîra me, dema ku ew der û dorên ku xwedêgiravî jî bo Kongra Netewî biryar standin û xwestin hin gavan bavêjin, rabûn li dijî PDK li Kurdîstana Başûr dest bi şerê çekdarî kirin. Her wusa propagandeyek û kampanyek gelek fireh li dijî PDK'ê bi kar anîn. Dema ku partiyên Kurd li dijî vî şerî sekinîn û gazî kirin ku PKK şer bide rawestandî û bi rêya guftugoyan problemên nav xwe çareser bikin, PKK'ê got ev şer ne şerê birakujîyê ye, ev şer li hember xayinan e. Şerî sê mehan ajot, ez bawer dikim ku di vî şerî de, zerara herî mezin a dostanî û biratiya tevgera Kurd bû. Hemû problemên di nav herdu hêzan de, jî holê ranebin jî, agirbirîn kîfxweşiyek mezin e. Agirbirîn, şer rawestandî tiştêk'e, jî bo Kongra Netewî bi hevra kar û xebat kirin tiştêkî din e.

Têkiliyên partiyan

Pîrsêk din a girîng jî tîkilî û danûstendina di navbera PDK û YNK'ê de ye. Her çiqas şer di nav herdu hêzên Kurdîstana Başûr de sekinîbe jî, lê wan hîn biryar nedaye de li hember hev politikayek çawa bajon. Wan hîn fêhm û qebûl nekirîye ku ew mecbûr in bi hevra bijîn û dezgehên netewî ava bikin. Wek mîsalek biçûk be jî, ez dixwazim behsa hevpeyvîna Celal Talebanî ya ku MED-TV'yê di Çirîya Pêşîn a 95'an de pêra kiribû bikim. Xebatkarê MED-TV Îlhamî Kizilhan jî Celal Talebanî pîrs kir ka gelo dîtina wî li ser Mesûd Barzanî çîye? Celal Talebanî di bersiva xwe de weha got: Mesûd Barzanî serokê hêza Kontra-Revolutione (Serokê hêza li hember şoreşê) Mixabin rewşa danustandin, fikir û qeçetên partiyên Kurdan di derheqê hev de gelek xerab e. Gotinên ku dijmin di derheqê wan de bi kar tîne, ew li hemberî hev bi kar tînin. Nafîkirin ku netewê Kurd, berpirsiyarên wî yê siyasî mecbûr û muhtacî hevdu ne, divê ew tu carî li hemberî hev vê dijminatîyê nekin. Berî her tiştî em mecbûr in bi hev re li ser axa Kurdîstanê bijîn, loma jî em nikarin li dijî hev gotinên dawî bibêjin. Dostanî û tîkilîyên ku bi gotinekê karin xera bin, divê em xwe jê dûr xin.

Dema ku tîkilîyên PKK û PDK an jî danûstandina YNK û PDK'ê di rewşek weha ne baş de be, wê çawa hin ji bo ar-

manç û dawwazên mezin bi hevra bikaribin gavan bavêjin, mirov meraq dike. Hin kesên ku dixwazin jî tez û fikrên xwe re argumentan peyda bikin, dibêjin ku, xwedêgravî di nav Kurdan de otorîteyê millî wek Kongra Netewî tune, jî ber vê yekê jî di nav Kurdan de tîkilî û danûstandin xerabûne şer derketiye. Eger otorîteyê millî hebûya wê şer derneketa. Ew partiyên ku vê argumentê jî xwe re dikin malzeme, dixwazin şaşî û kêmasiyên xwe bi vî awayî jî ortê rakin. Ev dîtinek şaş û ne di cih de ye.

Ne diyar e ku şerkirina li dijî hev, dijminatî kirin, ne rast e ne di cih de ye? Ji alî din, kîjan partiyê li hember şerê PDK û YNK'ê helwest negirt, kîjan partî û welatperwerê Kurd li hember şerê PKK'ê yê li dijî PDK'ê helwest nestend? Bê Kongra Netewî, îrada millî ya partî û gelê Kurd li hemberî wan şaşiyên gelek eşkere û zelal bû. Ew partiyên ku şer dikirin, wê demê guh nedidan tu kesî PKK'ê digot kî li hember PDK'ê helwest nestîne piştgirîya xayin û xwefiroşan dike. PKDW ku nuha dixwaze pêşengiya Kongra Netewî bike, wek organek PKK'ê li dijî PDK'ê helwest standibû, piştgirîya şerê PKK'ê dikir.

Ji tabloyek wusa de Kongra Netewî çawa derkeve? Helbet divê ev şaşî û kêmasî jî holê rabin. Divê danûstendin û tîkilî bi awayekî biratî bî avakirin. Divê Kurd di tîkilîyên nav xwe de rûpeleke nuh vekin.

Kongra Netewî dezgehêk mîlî û siyasî ye

Kongra Netewî dezgehêk mîlî û siyasî ye, wê biryarên siyasî bistîne. Wê bixwaze di tîkilî di organ û dezgehên navnetewî de netewê Kurd temsîl bike, doza gelê Kurd û daxwazên wî bide naskirin û qebûlkirin. Kongra Netewî wê ne xwediyê ordiyekê be, wê tu carî nikaribe mudaxaleyî nav hêzên Kurd bike ku ew li hember hev şer bikin an na. Ew hêzên ku xwedî hêzên çekdar in, bawer nakim ku tu carî hêzên xwe yê çekdar tîxin bin îradeya Kongra Netewî. Bileks wê bixwazin bi hêzên xwe yê çekdar Kongra netewî tîxin bin îradeya hêza xwe. Asteng û tehlukaya herî mezin jî di virde ye! Wê demê êdî îrada millî, dibe îradeya hêzek siyasî. Divê ew xeter û tehlûke pir bi eşkere bî munaqesekirin û gotin. Li hember rewşek wusa tedbîr çîye, an jî kîjan hêz amade ye ku rewşek wusa qebûl bike?

Zanist û Teknîk

Amadekar: Hesen Mizgîn

Agahdarî

Zanîna xwe ya zanistî û teknîkî bicerbînî

Xwendevanên hêja

Me di vê hemarê de bi navê "zanîna xwe ya zanistî û teknîkî" bicerbînî 9 pirs hazir kirin. Li gel ku pirsên me gelek hêsan in jî, 3 kesên ku bersivên rast yên van pirsan heta 25'ê meha Adarê ji me re bişînin, em ê wan salekê bikin aboneyê/a Armançê.

Ku bersivên rast gelek bin, em ê ji nav wan bersivan 3 kesan bi qurayê tesbît bikin û di meha Adarê de jî di Armançê de navê wan biweşînin. Her weha em ê di hejmarê Adarê de bersiva van pirsan jî di vî quncikê de çap bikin.

Em li benda bersivên we ne.

1-Zanîna organîzma însan.

Kijan organ e?

Organek e ku nêzî 150 g giraniya wê heye lê tede jî zêdeyî milyonekî nefron heye. Nefron wek şiklê filîtrê ye. Rengê vê organê qehweyî ye û di şiklê fasilyeyê de ye.

Yek ji wezîfa vê organê eyarkirina mîqdara kalsîûm, natriyomklorîd û hin maddeyên din ên di nav xwînê de ye. Balansa ava laşê meriv ji aliyê vê organê ve tê çekirin û di nav saetekê de xwînê du caran zelal dike.

Navê vê organê çi ye?

2-Zanîna tebiatê(xweza) Ev kî ye?

Ew dixwest bibe doktor lê li dor sala 1830'yî dev ji xwendina xwe berda ku teolojîyê bixwîne. Di wextê xwe yê vala de wî li ser kêzikan lêkolîn dikir.

Ew bi xebata kulilkên xwe ya "zoonomia" pir sebilind bû. Zoonomia li ser heywan û tebiatê lêkolînek kûr bû. Piştî ku bi ekîba Robert Fitzroy çû Amerikaya Başûr û Awustralyayê(1831-1836) ew bû lêkolînerê tebiatê.

Di sala 1859'an de wî afirandina xwe ya herî girîng "Bi riya tebiatê zayina însan" nivîsand. Niha zanîna wî ya pêşketinê bi komisiyona lêkolîna teknîka genetîkî tê bi kar anînê.

Ev kî ye?

3-Zanîna civakî. Kijan rêxistin e?

Ciyê rêxistinê li bajarê Lewesê li Brîtanya Mezin e. Lê belê rêxistin ne li wî bajarî, lê li bajarê Vancouverê li Kanadayê di sala 1971'an de hatiye avakirin.

Navê keştiya wan a bi nav û deng "Rainbow Warrior" e.

Ev kijan rêxistin e?

4-Zanîna teknîk. Kijan mûcîd e?

Îcada xwe ya herî girîng ku demek nû(periyodeke nû) di sala 1897'an de vekir.

Herçiqas ew bi xwe însanekî seqet bû jî gelek îcad kirine. Hîn di zaroktiya xwe de kerr bûye.

Di şirketa riya hesin de bû rojnamefiroş. Şefê îstasyonê ew fêrî telgirafê kir û bû telgirafîst. Di sala 1876'an de biryara xwe da ku bibe mûcîdekî profesyonel. Fonograf ku dengê însan neqil dike, îcad kir.

Ev kijan mûcîd e?

5-Lêkolîn. Kijan zanist e?

Babet bi xwe li Almanyayê ji aliyê Wilhelm Wundt hatiye pêşkêşkirin. Wî li Unîversîteya Leipzîgê di sala 1879'an de ji bo vê babetê laboratuwarek vekir.

Kesên bi vê babetê mijûl in li ser serpêhatiyên hestî, tewr û tevgerên însan û heywanan lêkolîn dikin.

Ev kijan beşê zanistê ye?

6-Kîmya. Kijan gaz e?

Li laboratuwarê ji NH₄Cl û CA(OH)₂ tê çêkirin. Di esasê xwe de gazeke bê reng e û piraniya xwe jî wek nivê hewayê ye. Herfên xwe yên kîmyayî NH₃ ye.

Bêhna wê ne xweş e. Di çekirina plastîk û gubreyê de tê bikaranîn.

Ev kijan gaz e?

7-Coxrafya. Kijan dewlet e?

Bi peymanê Lateran di sala 1929'an de hat damezirandin. Di sala 1989'an de 60 saliya xwe wek dewletek serbixwe pîroz kir. Pir dewleteke piçûk e lê avahiyên wê yên îdarî; wek poste, sistema pere, rojname û îstasyona radyo û nûnertiya wê ya wezaretê Karûbarê derve heye.

Ev kijan dewlet e?

8-Zoolojî. Kijan heywan e?

Li dinyayê 225 cînsê wê hene. Hem di reşayê û hem jî di avê de hene. Piraniya wan demên zivistan yan jî di dema zûwayiyê de dikevin xewa kûr. Diranên vê heywanê tunene û goştê wê jî aliyê însan ve hatiye xwarin.

9-Seyhata Deryayî. Ev kî ye?

Di 30 saliya xwe de zewicî û li Lîzbonê bi cî bû. Li vê derê pîlana xwe ya seyaheta Asyayê çêkir lê ji alî qiral tu alikarî nesitend.

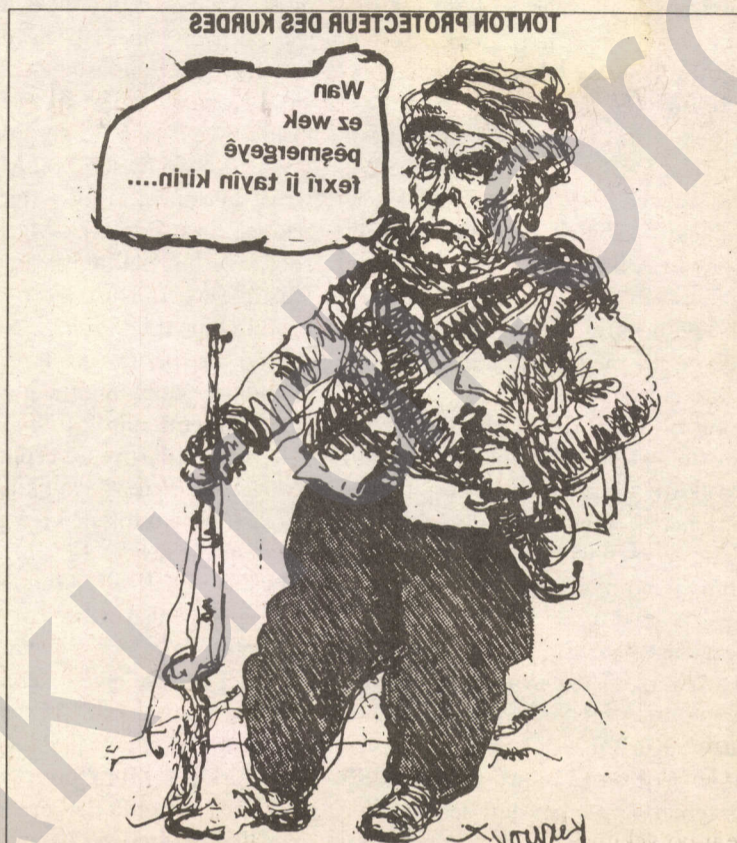
Dema dest bi seyaheta xwe ya yekem 40 salî bû. Yên ku alikariya wî kirin qral û qralçeya Îspanyayê Ferdînannd û Îzabela bûn. Seyhata wî di 1492'an de bi keştiyên "Nîna", "Pînta" dest pê kir.

Ev kî ye?

Mitterand dostê Kurdan bû

Serokkomarê berê yê Fransayê François Mitterand di 8'ê Çileyê Paşîn de mir. Mitterand 79 salî bû. Wî di sala 1981'an û vir de, du periyodan serokkomariya Fransayê kir. Di dema serokkomariya xwe de wî pitşgiriya pîrsa Kurdî kir.

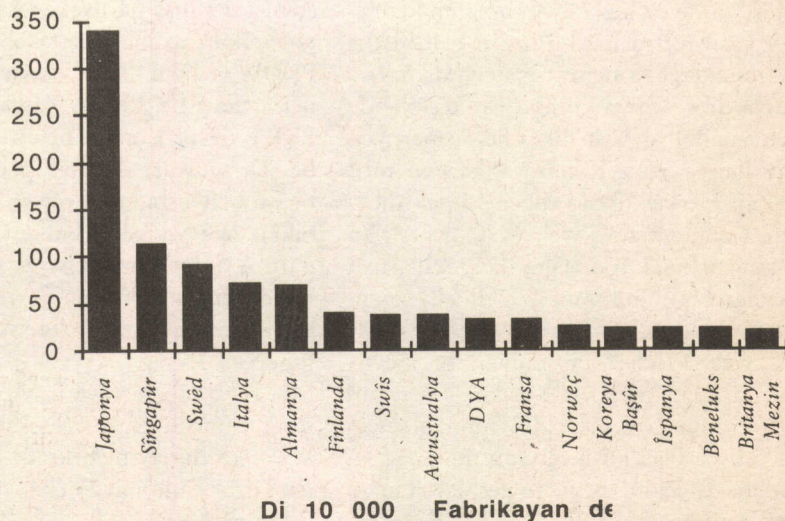
Em ji xanima wî Danilella Mitterand re sersaxiyê dixwazin

Le Canad Enchané 10'ê Nisana 1991

Robot wek hevalê kar

Sekreterê Giştî yê YEKBÛN'ê Edîb Serdar Dîlan:

“Em ê şansê xwe, bi têkoşîna xwe biafirînin”

Pirsa yekîtiyan û bi taybetî ya yekîtiya netewî di van demên dawî de di navbera hêzên Kurd de tê munaqesekirin. Me jî bi vê mexsedê hepeyîna ku nivîskarê Rojê, Sertaç Hevedanli bi Sekreterê Giştî yê Partiya Yekbûnî ya Gelê Kurdistanê (YEKBÛN) re kiriye û di rojname Rojê de Tirkîya wê ku hatîye çapkirin, ew qismên li ser pirsê yekîtiya netewî, cephe, “parlamentoya Surgûnê” û PYSK wergerand Kurdî. Kurdîya vê hepeyîna Mehemed Dehsivar amade kir.

Roj: Bi baweriya te îro “kongreyeke neteweyî” ku her çar beşan himêz bike dikare bête civandin? An jî di vî warî de dikare çî bête kirin?

E. S. Dîlan: Ya rastî rewşa berbiçav ne zêde baş e. Çî mixabin yek bi yek di perçeyan de jî bo kongreyeke neteweyî û bi giştî jî jî bo kongreyeke neteweyî, zemîn hatîye xerakirin. Mirov wê di van şertan de çawa bikaribe kongreyekê yan jî otorîteyê neteweyî pêk bîne? Ji hêlekê ve eşkerenabûna rawestandina şerê navbera PDK û YNK'ê û jî hêla din ve jî şerê PKK'ê li hember PDK'ê jî hêlekê ve uslûbên PKK'yên negatîf li hember hêzên neteweyî-demokratîk ên bakurê Kurdistanê, weke damezrandina “Parlamentoya Kurdistanê ya Derveyî Welêt” ku jî hinek derdorên wê pê ve tu hêzên neteweyî tê de cîh nagirin, jî hêla din ve jî di şerê PKK bi tena serê xwe, haziriya kongreyeke “neteweyî” dike. Niha di rewşeke weha de wê çawa kongreyeke neteweyî bête amadekirin? Di gel van şertên jîyanê jî divê mirov rewşa hêzên neteweyî yê tevahiya beşan, di armanç û dîtinên wan ên politîk de cudabûna wan, jî ber cudabûna van dîtinan, di warên neteweyî, herêmî û navneteweyî de derketina pirsgerêkan û tesîrên ku li ser van pirsan dikin jî jî bîr neke.

Çaxa rewş weha be, meriv dikare çî bike? Bi baweriya me îro rewşa me, jî avakirina “kongreyeke neteweyî re ne amade ye. Berî wê, divê xebatên ku vê zemîne hazir dikin bêtin kirin; pêşî pêwîst e ku gavên ber bi dezgehên bêtin avêtin. Di gavên dîrdemî de, divê mirov qeweta xwe bide ser çareserkirina pirsgerêkan her perçeyî û avakirina cephe û yekîtiyan jî xwe re bike armanç. Îro jî mirov dikare birek konferansên ku daxwazên giştî yê mafên neteweyî-demokratîk û pirsgerêkan wê tê de bêtin ten munaqesekirin, ên ku pêwendî û nakokiyên di navbera hêzên neteweyî de tînin rojevê, yê ku çareserkirina pirsê Kurd di çarçoveya herêmî de, li gora heq û qanûnên navneteweyî û navdewletan bînin zimên, ên ku bi xebatên hevbeş ve bangî neteweyê me dikin, bêtin amadeki-

rin. Mirov dikare di van konferansan de hem li ser nakokiyên hundirî yê heyî raweste û li hember birakujiyê hinek şeklên politîkayê diyar bike û hem jî jî bo amadekirina kongreyekê li ser pêwistiyên girîng raweste û guftugoyan bike. Li gora dîtin û baweriyên me, jî bilî wan şertên ku min li jor diyar kirin, di pirsê maneya kongreyeke neteweyî de, di binavkirina dezgeheke wisan de, di vatinî û hêza wê ya temsîlê de, di selahiyetên wê û tiştên wisan de nezalalyeke mezin heye. Herçiqas ev nav bi gelemperî tê bikaranîn jî, her hêzeke neteweyî li gora xwe maneyên cuda dide naveroka wê. Ger wê dezgehekê bête avakirine, divê pêşî li ser bingehên wê yê esasî û wezîfeyên wê, bi biryareke hevbeş bête rawestandîne. Vatîniyê konferansên neteweyî jî ev e ku di pêvajoyê de, jî zelalbûna vê babetê re xizmet bike.

Bêşik dibe ku di şertên îro de hinek hêzên neteweyî, jî ber hinek sedeman nexwazin di nav otorîteyê wiha de cîh bigirin û ev jî problemek e. Lê mirov dikare di civîn û munaqeseyên van konferansan de bigihîje biryarekê ka dê mirov bi çî riyê hêzên din ên neteweyî razî bike ku beşdarî van civînan bibin. Belê, avakirina otorîteyê neteweyî ku temsîla politîk bike, bi salan e bi şiklên cuda di rojê ya tevgera neteweyî de ye û Partiya me jî bi salan e ku pêwîstiya temsîleke weha diparêze. Di tevaya pêwendî û danûstendînan xwe yê bi hêzên neteweyî re, em vê rastiyê weke pirsê bingehî pêşkêş dikin. Lê jî ber ku rewşa tabloya îro jî karekî wiha re astengiyên derdixê, em giraniyê didin ser Konferanseke Neteweyî. Em di wê baweriyê de ne ku weke dezgeheke pêwendî û hevkarîyê, dê ev gav bikaribe şertên avakirina kongreyeke neteweyî xurttir bike. Û divê em jî niha ve eşkere bibêjin ku ew “Kongreye Neteweyî ku PKK û çend alihêzên wê dixwazin ava bikin, ne gelê Kurd ê her çar beşan û ne jî tevgera neteweyî temsîl dike.

Roj: Te astengiyên di derheqê Kongreye Neteweyî de anîn zimên. Baş e, ger em rewşa bakurê Kurdistanê bînin ber çavan, tu li ser cepheyê ku tevahiya hêzên neteweyî û demokratîk himêz bike çî difikirî? Em dikarin di gel vê pirsê, dîtina te ya di derheqê “Parlamentoya Kurdistanê ya li Derveyî Welêt” jî fêr bibin?

E. Serdar Dîlan: Weke ku tu jî dizanî, xebatên 12 partî û rêxistinên bakurê Kurdistanê yê jî bo avakirina cepheyê demokratîk û neteweyî bi ser neketin û belabûn. Hîn berî ku ev kar û xebat bigihîjin encamê, bi însiyatîfa hinek endamên DEP'ê yê kevn xebata “Parlamentoya

Surgûnê” dest pê kir. Bê-yî ku xebatên cepheyê têxin hesabê, di xebatên xwe de hêzên siyasî yê Kurdistanê û şexsiyetên curbucur xistin mîzînekê û jî wê jî girîngtir, di warê armanç û temsîlê de di gel dîtinên cuda, ku jî her seriyekî fikrek derdixê, di temsîla neteweyî de bi îddîyên “temsîla gelê Kurd” bi rê ketin. Partiya me û Yekîtiya Platforma Sosyalîstan bi tevayî li dijî vê derketin û di nav de cîh negirtin. Bi baweriya me, jî bo armanca yekîteyê neteweyî-demokratîk, bi hevkarî û pêşevaniya hêzên Kurd yê siyasî dikare organeke ku bakurê Kurdistanê temsîl bike, bête avakirin. Xebata cephe yan jî rêxistineke di vî şeklî de, dikare parlamentoyê yan jî organeke weke wê ku temsîla neteweyî ya politîk bike, bîne holê. Li hêla din xebatên hêzekê bi serê xwe yan jî xebatên hinek ronakbîran bi serê xwe, dikarin bi tenê wan bi xwe temsîl bikin.

Xebata PKK'ê ya “Kongreye Neteweyî”, hêzên din ên neteweyî hîn bêtin jî hev dîrdixe

Ger em li tabloya piştî belavbûna cepheyê binêrin, tabloyeke xweş nayê ber çavên mirov. Her çiqas di belavbûna xebata cepheyê de sebebê herî mezin PKK be jî, jî dervayî PKK'ê, hêzên din ên neteweyî jî jî bo lihevruştin û yekîtiyê xebateke girîng pêk neanîne. Yanî bi kêmasî ew hêzên ku dikaribûn li hev bikin, bi gavên hevbeş dikaribûn li deverên cuda, di kar û xebatên cuda de yekîtiyên curbucur ava bikirana. Mirov dikaribû bi hev re kar û xebatên yekîtiyê xurttir bikira. Çî mixabin di vî warî de xebateke ber bi çav nehatiye kirin. Wekî din jî “Parlamentoya Kurdistanê li Derveyî Welêt” û xebata PKK'yê ya jî bo avakirina “Kongreye Neteweyî”, hêzên Kurd ên neteweyî hîn bêtin jî hev dîrdixe. Ev tixûbên nû derdixê holê. Eşkerayê ku pêwîstiya hêzên li dervayî “Parlamentoya Surgûnê” mane pê heye ku bi pêşengiya politîkayê hevbeş jî gelê Kurd re riyê nûjen vekin. Armanç û şeklê yekîtiyê bi vî awayî, dikare tenê bi hatina cem hev a hêzên ku li jor hatibûn behskirin bi guftugoyan bête diyarkirin. Avakirina yekîtiyê bi vî şeklî, dikare di pêşerojê de pêvajoya zemîna cepheyê hîn berfirehtir ku tevahiya hêzên neteweyî himêz bike, zûtir û bi hêztir bike. Partiya me, di çarçoveya Platforma Yekîtiya Sosyalîstan de, jî karekî wiha re amade ye.

Roj: Em hinek jî li ser PYSK'ê rawestin. Hun îro di kîjan merheleya yekîtiyê de ne?

E. S. Dîlan: Ez dikarim jî niha ve jî gelê Kurd, tevger û kadroyên sosyalîst û şoreşger re vê mîzgîniyê bidim: Ji hinek pirsên pratîk pêştir, li hember partîbûna PYSK'ê tu astengî neman. Yanî em gihîştine ber deriyê yekîtiyê. Bira ev rewş bi wê maneyê neyê hesibandin ku her aliyên yekîtiyê li ser programê, li ser tuzuk û di politîkayên bingehî de û li ser yek dîtinê gihîştibin hev. Di gelek babetan de dîtinên cuda hene. Lê em sosyalîstên Kurdistanê pê bawer in ku ev cudabûn wê jî yekîtiya me re ne-

“Bi baweriya me îro rewşa me, jî avakirina “kongreyeke neteweyî re ne amade ye. Berî wê, divê xebatên ku vê zemîne hazir dikin bêtin kirin; pêşî pêwîst e ku gavên ber bi dezgehên bêtin avêtin. Di gavên dîrdemî de, divê mirov qeweta xwe bide ser çareserkirina pirsgerêkan her perçeyî û avakirina cephe û yekîtiyan jî xwe re bike armanç”.

bin astengî û pê dizanin ku em baweriyê nû û kultura siyaseteke nû diafirînin. Ez bî hêsanî dikarim bêjim ku ev dîtin û bawerî, jî hêla hêzên din ên vî yekîtiyê ve jî tene pejirandin. Ev qonaxa ku em îro gihîştinê, bi rastî jî demeke dîrokî ya nû îfade dike. Ji bo vî jî pêşniyariya min a hevaltiyê, hem jî tevahiya endamên Partiya me re û hem jî jî tevahiya potensiyela vî yekîtiyê re ew e ku nekevin rewşeke zerarê bidin vî yekîtiyê û nebin sedemên dirêjbûna vî yekîtiyê. Em hinek pirsên hûr, mezin nekin ku tesîra vî yekîtiyê kême bibin. Gelê Kurd li hêviya me ye ku em alternatîfê di her hêlên jîyanê de dest biavêje pirsgerêkan, damezrînin. Ji bo wê jî divê em vî rewşa zor a ku gelê me û welatê me tê de ye bînin ber çavan; berpirsiyariya xweyî dîrokî bînin cîh û vî yekîtiyê pêk bînin.

Em ê şansê xwe, bi têkoşîna xwe biafirînin

Roj: Tu şansê biserketina vî yekîtiya ku hûn dixwazin pêk bînin û tesîrên wê yê li ser tevgera neteweyî çawa dibînî?

E. S. Dîlan: Şansê biserketina PYSK'ê piştî ku bibe partî, bi dîtinên politîk ên ku heta îro hatine parastin û di jîyanê de biserketina wan ve girêdayî ye. PYSK, bi destpêka yekîtiyê re ger bi tevahiya hebûna xwe ve, bi rastî jî di her aliyên jîyanê de çiqas alternatîfên nû û pratîk derxe holê û çareser bike, wê hewqas bersîva hêviyên ku jê tên kirin, bide. Bêşik em di vî de ne xeyalperest in. Lê em di pêkanîna gotinên xwe de jî samîmî ne. Di vî maneyê de tu sebebên ku PYSK jî gelê Kurd re nebe alternatîf jî tunene. Em ê şansê xwe, bi têkoşîna xwe biafirînin. Wekî din jî weke berdewamiya mîrateya 30 salan, em jî bo gelê Kurd pêşkêşkirina riyê hîn rasttir jî li ser milên xwe wezîfeyê dîrokî dibînin û vî berpirsiyariyê jî bi vî şeklî qebûl dikin. Em wisa bawer in ku bi damezrandina partiyê nûjen ve, wê di berhevanîna tevgera sosyalîst a bakurê Kurdistanê de, di afirandina yekîtiya hêzên demokratîk-neteweyî de, di yekîtiyên hêzên nêzî hev de tesîreke berbiçav çêbe. Damezrandina alternatîfê nûjen û bi hêz, wê li Kurdistanê ruh bide têkoşîna neteweyî û demokratîk. Wê ev li Kurdistanê bibe mîsyona bicîhkirina demokrasîyê hundirîn.

D

Devrimci

D

Doğu

K

Kültür

O

Ocakları

II- ARMANC Û AWAYÊ DAMEZRANDINA DDKO

DDKO yên Ankara û Stenbolê bi eynê armanca û destûrê û di encama xebateke hevbeş de hatibûn damezrandin. Lê di warê resmî de, ew ne weke rêxistineke navendî (merkezî), weke du komeleyên cihê û serbixwe hatibûn avakirin. Li gor ku İbrahim Güçlü diyar dike, DDKO ji ber du sedeman weke rêxistineke navendî nehatin damezrandin:

“1- Di wê demê de, gotûbêjekirina pirsê kurdî gelekî zahmet bû. Damezrandina rêxistineke navendî dikaribû biba sedemên ku hukûmeta merkezî û hêzên dewletê bêtir êrîşê binin ser komeleyê.

2- Weke proje hatibû qebûlkirin ku pêşî li bajarên Kurdistanê û metropolê

DDKO bên avakirin û bi dû re, ew komele di nav xwe de rêxistineke merkezî û federasyonê ava bikin. Piştî demekê li çend bajarên Kurdistanê ev proje pêk hat.

Piştî damezrandina DDKO'yê li Ankara û Stenbolê, ji bona ku DDKO li bajarên Kurdistanê jî bêne ava kirin gotûbêjan dest pê kir. Kadroyên ku DDKO li Ankara û Stenbolê ava kiribûn, difikirîn ku li Kurdistanê jî dest bi damezrandina DDKO'yan bikin û bi dû re federasyonê ava bikin, ku navenda wê li Diyarbekirê be. Lê belê, di destpêkê de ew kadroyên rewşenbîrên ku li Kurdistanê û bi taybetî ew rewşenbîrên li Diyarbekirê di nav TÎPê de dixebitîn û derûdora wan, li dijî bûn ku DDKO li Kurdistanê bêne avakirin. Lewra nerîna wan ew bû ku damezrandina DDKO li Kurdistanê wê bibe sedemên ku dewlet êrîşên xwe zêdetir bike. Lê demeke dirêj derbas nebû, li Diyarbekirê êrîşên faşîstan dest pê kirin. TÎP bi serê xwe nikaribû li hemberî van êrîşan raweste û bi hewldanên rewşenbîrên ku dixwestin DDKO li bajarên Kurdistanê bêne avakirin jî, mijarê van gotûbêjan di pratîkê de hate çareserkirin. Ew hevalên ku li dijî damezrandina DDKO'yan li Kurdistanê bûn, bi xwe beşdarî nav damezrandinên DDKO bûn” (7).

Di vî warî de, Dr. Nacî Kutlay ku yek ji damezrênerê DDKO ya Diyarbekirê bû jî weha dibêje: “Di dema damezrandina DDKO de, gelek xortên Kurd yên xwediyê bîr û baweriyên cûda yên rast û çep hebûn. Hinek ji wan di bin tesîra grûbên çep yên xortên Tirkî de bûn, hinek ji wan ne çep bûn, lê ji bona çepîti populer bû xwe weke çep nîşan didan, hinek kesên kurdperwer hebûn ku zêde fireh nedifikirîn. Ji ber vê tevlihevî û nezeliyê, ne diyar bû ku wê çî bibe. Em ew kadroyên Kurd yên di nav TÎPê de bêtir bi diqat bûn. Me dixwest ku bi hesab û baqilî bête hereketkirin. Loma jî, me di destpêkê de nedixwest li damezrandina DDKO ecele bikin; lê me nedixwest ku em wan tenê jî bihelîn. Loma jî, em bi xwe jî beşdarî damezrandinên DDKO yên ku li Kurdistanê hatin ava kirin bûn. Herweha me dixwest ku DDKO çizgiyê ne li dijî çizgiya TÎPê bimeşîne” (8).

Li ser armanca avakirina DDKO û pêkanîna federasyonê di pêşerojê de li derên din jî, di bultena yekem ya DDKO de weha hatiye nivîsandin: “DDKO du avayiyên ciwanan in ku li Ankara û Stenbolê hêdî hêdî damezrandina xwe temam dikin. Bi van armancan, wê li wilayetên mezînan ên Tirkî yê din jî rêxistinên bêne avakirin û di nav otorîteke navendî de bêne civandin. Wê ev bi awayê federasyonê bibe. Ango, di nav komeleyan de pêwîstiya ahengê heye. Ev jî, pêdiviya cih girtinê di nav prensîbên girêdarî de, li dora navendekê derdixîne holê” (9).

Di destûra DDKO'yê de jî li ser avakirina federasyonê xalek heye. Di xala 18-an ya destûrê de weha hatiye nivîsandin: “Ji bona bi komele ya jî rêxistinên ku bi eynê armanca hatine damezrandin re, bi lêzêdekirina hinek biryaran an jî bi guherandina destûrê,

yekîtî ya jî awayê federasyonê pêk bê, dikare li gelek wilayetên Tirkî yê li ser îhtîmala xebatê bête rawestandî” (10).

Armanca resmî ya DDKO'yê

Armanca resmî ya DDKO'yê jî, di xala duyem a destûra wê de, weha hatiye diyarkirin: DDKO dixwaze belavkirin û geşkirina kultura şoreşger ku li Tirkî yê di sereteyiya têkiliyên pêşverû ye pêşde bibe ku bibe xwedî tesîr. Piştigiriyê ciwanên ku xwendina bilind dixwînin an xwendine û gihîştine hunera tevger û ramana zanyarî yê, dike da ku di nav wan de hevkarîya kar û çalakîyan ava bibe.

Hemû endam di nav sînorên Qanûna Bingehîn ya Komara Tirkî yê û daxuyaniya mafên mirov ya gerdûnî de, bê ku tu sînorkirinê din qebûl bikin, baweriyê bi azadiya ramanî tinin.

Ji bona ku rêxistina me bigihêje armanca xwe wê civînan, musabeqeyan amade bike, pêşangehan veke, hemû cur perwerdekirin û xebatên hunerî bike ku bi qanûnan nehatine qedexekirin (11).

Lê bê guman, DDKO'yê xebat û çalakîyên xwe li gora armanca bi sînor nedikir ku di destûra wê ya resmî de hatibû nivîsandin. Di wan konferans, civîn, semîner, mitîng û şevan de ku dihatin çêkirin, berpirsiyar û endamên DDKO'yê zilm û zordariya li ser gelê Kurd bi awakî eşkere dianîn zimên û mafên neteweyî û demokratîk yên gelê Kurd diparastin. Ew li ser ziman, edebiyat, çand û dîroka Kurdan radiwestiyar û ji bona geşkirin û şiyarkirina gelê Kurd wan hewldaneke berbiçav dikirin. Gelek damezrêner û berpirsiyarên DDKO'yê xwedî bîr û baweriyên çep û şoreşger bûn. Ji lewra jî, di van xebat û propogandayan de, giraniyê berbiçav ya nerîn û perspektîfên çep û şoreşgerî dihatin dîtin. Ji bona şikenandina hinek nerînên ku li Tirkî yê weke ziyaret dihatin qebûlkirin û li dijî nerînên nîjadperest û şovenîst ku çavkaniya xwe ji îdeolajîya resmî ya dewleta Tirkî yê digirtin, xebat û têkoşîneke berfireh dimeşandin. Herweha DDKO jî aliyekî bi komele û rêxistinên çep û pêşverû yên Tirkî re di hinek waran de hevkarî dikirin û ji aliyê din jî li ser mafên neteweyî Kurd bi wan re têkoşîneke îdeolojîk û siyasî didomandin. Li hemberî siyaseta kolonyalist û asimilasyonî ya dewleta Tirkî yê bi tundî radiwestiyar û ev siyaseta şovenîst û gemarî deşîfre û şermezar dikirin.

Di nav DDKO'yê de, di gel kesên serbixwe hinek endamên rêxistinên siyasî jî hebûn. Hinek kesan jî dixwestin ku di nav van komeleyan de kadroyên siyasî amade bikin û piştî rêxistineke siyasî damezrînin. Herweha di nav endamên DDKO'yê de, di warê çareserkirina pirsê kurdî de, bîr û baweriyên cihê hebûn. Hinekan ji wan serxwebûna Kurdistanê diparastin, hinekan di nav sînorên Tirkî yê de federasyon rastir didîtin û hinekan jî qîma xwe bi mafên demokratîk, ziman û çandî dianîn. Loma jî, mirov dikare bibêje ku di nav DDKO'yê de pirdengî û pirrengiyê dewlemend hebû. Di vî warî de İbrahim Güçlü weha dibêje:

“DDKO rêxistinên demokratîk, qanûnî, kitlewî û pîrr reng bûn. Nerînên kurdî yên rast û çep di nav DDKO'yê de lihevhatinek pêk anîbûn. Di birêvebirina DDKO'yê de, ew nerînên cihê tu caran nebûn sedemên nakokiyên mezin. Hemû bîr û baweriyên cihê yên di nav DDKO'yê de, hurmet ji hevdû re dikirin. Di destpêkê de berjewendiya gelê Kurd di ser her pirsê re dihat girtin. Lê mixabin piştî demekê, bi riyên ne tabî, ew konsesusa xweş û delalî ya ku hebû, dest pê kir ku ji holê rabe” (12).

Musa Antar di warê resmî de ne endamêkî damezrêner yê DDKO'yê bû. Lê yek ji wan rewşenbîrên Kurd bû ku di damezrandina DDKO'yan de alîkarî û piştigiriyê heja kiriyê. Ew li ser hinek nexweşî û nakokiyên di nav DDKO'yê de weha dinivîse:

“Min ji serî de, bi madî û manevî piştigiriyê rêxistinê, yanî DDKO'yê kir... Ez çend caran jî ji bona civînan wê hatim vexwandin. Min ev dawet qebûl kir û ez çûm. Li vî derê, ji bo cihê wê hatiye ez dixwazim li ser hinek şaşiyên rawestî ku ji bêtêcrûbetiya DDKO dihatin.

[DDKO'yan] çiqas kesên ku Kurdnîjad hebûn û di komeleyên xwendekarên Tirkî yê de kevnare bûbûn û hatibûn avêtin, di nav xwe de vehewandibûn. Di nav demê de, ew kesên fêlbaz yên bi timtêla Bizansî û terbiya Kemalîzmê ji bo ku gotin ‘Kurd in’, li vî derê civandin ser hevdû. Kesên ku ez destnîşan dikim, ew xwe baş nas dikin. Ez li vî derê naxwazim navan bijmêrim ku kês û firseteke xweparastinê bidim wan. Ev, îro li Tirkî yê jî hene; li Ewropa jî bi tuman mirovên weha, bi sedema kurdayetiyê dimînin.

Şaşiyêke din a DDKO, teva hemû balkêşiyên min û teva ku rêxistineke legal bû, kirina hinek hereketên zarkî yên bê feyde û ne pêwîst bû. Ev hereket li fakulteyan, li Ankara û Stenbolê ew qas vekirî û bi nezanî dihatin kirin, weke ku bingehê behaneyekê ji hukûmetê re dihat çêkirin” (13).

III- HINEK XEBAT Û ÇALAKIYÊN DDKO'yê

Berî damezrandina DDKO'yê, di nav tarîxa 1967.08.13 û ya 1967.11.18-an de li Silvan (Farqînê), Diyarbekirê, Sêwrekê, Batmanê, Dersimê, Qerekoşê, Surûcê û Ankarayê ji aliyê rewşenbîr û welatparêzên Kurdan mitîng (xwepêşandan) hatibûn çêkirin. Van mitîngan dengêkî bilind derxistibûn û şiyarbûna neteweyî ya gelê Kurd geştir kiribûn. Piştî wan mitîngan, di adara 1968-an de li Diyarbekirê bi navê “Hürriyet Mitingi” (Mitînga Azadiyê) mitîngêk din hate çêkirin. Di vî mitîngê de gelek pankartên bi kurdî jî dihatin dîtin. Mehmet Emin Bozarslan, sekreterê TÎPê Tarik Ziya Ekinci, ji sekreteriya FKF ya Erziromê M. Ali Güzel û li ser navê “Komeleya Xwendekariya Dibistana Bilind ya Erziromê Erzurum” Demir Pekol axaftin kirin. Herweha; di 16-ê sibata 1969-an de, li Entabê amadekirina “mitînga şerê li dijî emperyalîzmê”, di 22-ê sibata 1969-an de li Meletê “mitînga bêkarî, birçîbûn û şerê li dijî emperyalîzmê”, di 17-ê adara 1969-an de li

Piraniya mitîngên DDKO li dijî zulma komando bûn

Qersê amadekirina "meşa gundiyan", di 13-ê nîsana 1969-an de li Diyarbekirê "mitînga protestokirina pêşneyara paras-tina nîzama qanûna bingehîn û azadiyê", di 19-ê nîsana 1969-an de li Agriyê amadekirina "mitînga li dijî bêkarî û şerî" encamê pêkanîna potansiyela mitîngên Rojhilatê bûn. Piştî damezrandina DDKO'yê, mitîngên weha li gelek bajarên Kurdistanê dîsa hatin amadekirin. Piraniya van mitîngan, rast û rast ne li ser navê komele û partîyan dihatin amade kirin. Lê gava mirov li komîteyên amadekar û kesên ku di van mitîngan de axaftine dinêre, diyar dibe ku pêşengiya van mitîngan welatparêz û rewşenbîrên Kurdan dikirin ku ji derdora TIP'ê, DDKO'yê û PDKT'ê dihatin. Di hinek mitîngan de endamên DDKO bi xwe beşdar bûne û axaftin kirine, lê di hinek mitîngên ku beşdar nebûne jî telgrafên piştgiriya şandine.

Mitînga Culemêrgê (Hakkarî):

Ev mitîng demeke hindik piştî damezrandina DDKO hatiye amadekirin. Berî vê mitîngê bi rojekê, DDKO di 7-ê hezîrana 1968-an de li ser zîvarî û perîşaniya Culemêrgê bi sernavê "Ma Em ê Hê jî Bêdeng Bimînin" belavokekê li Ankara û Stenbolê belav dike. Di 8-ê hezîranê de jî bi navê "Mitînga Sefalet û Birçîbûnê" meşek li bajarê Culemêrgê çêdibe. DDKO telgrafekê jî vê mitîngê re dişîne û piştgiriya xwe dide diyarkirin.

Mitînga Surûcê:

Ji agahdariyên rapora xebatê ya DDKO'yê diyar dibe ku piştî mitînga Culemêrgê, li Surûcê "Mitînga Hewarê" hatiye amadekirin. DDKO jî ji bona mitîngê hatiye dawetkirin. Ji ber tatîla havînê endamên DDKO beşdarî mitîngê nebûne, lê li ser navê DDKO'yê ev telgraf hatiye

şandin:

"Ji ber tatîla havînê endamên me beşdarî mitînga we nebûn. Hawara gelê me ya bi salan êdî bila raweste. Bi hemû dilê xwe ve em li cem we ne. Em hêvîdar in ku mitînga we ji rizgarkirina gelê me re bibe ronahî. Bi hurmetên me".

Mitînga Hilwanê:

Ev mitîng di 27.07.1969-an de hatiye çêkirin. Li derdora 400 kesan beşdar bûne. Gelek axaftinên bi kurdî hatine kirin. Komîteya amadekar a mitîngê jî Ramazan Paydar, Fethî Kaya û Mehmet Tüysüz pêk hatibû. Kesên ku di mitîngê de axaftin kirine jî Mehmet Tüysüz, Fethî Kaya, Veli Oflaz, Abdullkerim Ceylan, Kemal Bingöllü, Ramazan Paydar, Zeki Tekeş, Sait Elçi, İhsan Yavuztürk, Feridun Yazgan, Mehdi Bilici (Zana) û İbrahim Babacan bûn.

Di vê mitîngê de, gelek axaftin bi kurdî hatine kirin û digel helbesteke Faik Bucak, gelek helbestên bi kurdî hatine xwendin. Gotarvanek jî li ser zîlm û zordariya li ser zimanê kurdî weha radiweste: "Birayên me yên Kurd hê nikarin bi zimanê xwe bipiyevin. Mafên radiyo nadin wan, mafên weşan û dibistanan nadin wan. Gelo ji bo çi?.. Kesên mekanîzma dewletê di destê wan de ye, kurdî qedexe dikin. Ji bo çi?.. Ev diyar wê muheqq bibin yên me".

Mitînga Vartoyê:

Ev mitîng di 2.08.1969-an de hatiye çêkirin. Kesên di vê mitîngê de axaftin kirine Mecid Öztan, Emin Topelli, M. Emin Fırat, Kemal Özer, Vahap Palaoğlu, Raif Bingöl, Süleyman Çınar, Mehmet Tekir, Ağa Karacadağ, Giyasettin Eren, İsmet Tekir bûn. Di vê mitîngê de, gelek kesan di axaftinên xwe de pirsra kurdî jî anîn zîmên.

Mitînga Swêrekê:

Mitînga Swêrekê di 2.08.1969-an de hatiye çêkirin. Komîteya amadekar ji İbrahim Yüksekaya, Fahri Ergin û Eyyüp Uzun pêk hatibû. Di mitîngê de gelek axaftin bi kurdî hatine kirin. Hinek kesan di axaftinên xwe de, daxwaz kirine ku weşanên kurdî di radyoyê de bêne weşandin. Kesên axaftin kirine ev bûn: İbrahim Yüksekaya, Zeki Tekeş, Fethî Kara, Fahri Ergün, Mehmet Can, Muhterem Biçimli, Ali Karatepe, Akan İnce, Hikmet Bozçalı, Fevzi Dağlı, Ahmet Kaynak, Sami Şahin û İhsan Yavuztürk.

Li gor ku Dr. İbrahim Etem Gürsel dinivîse, serokê komîteya birêvebir yê TIP'ê M. Ali Aslan, sekreterê giştî yê TIP'ê Tarik Ziya Ekinci, damezrenerên DDKO ya Stenbolê Zekî Tektaş û Hikmet Bozçalı jî beşdarî vê mitîngê bûne. Beşdarî bi navê İhsan jî, beşekî axaftina xwe bi kurdî kiriyê. Di rapora xebatê ya DDKO'yê de jî hatiye diyarkirin ku endamên DDKO'yê yên li Diyarbekirê beşdarî vê mitîngê bûne û wan jî ji Ankarayê telgrafekê şandine mitînga Swêrekê. Di vê telgrafê de, DDKO piştgiriya xwe weha dide diyar kirin: "Em şerê we yê jîyanê yê di nav lepên zordaran, sefalet û birçî-bûna ku bi salan li Rojhilatê dom dike, pîroz dikin. Em mizgînê didin ku di vî şerî de ku em mil bi mil bi hevdu re ne, tu hêz nikare pêşiya serketina birayên me yên şiyar yên Swêrekê bibirin. Biji biratî û wekheviya gelan".

Mitînga Liceyê:

Ev mitîng di 24.08.1969-an de hatiye çêkirin. Komîteya amadekar ji Haydar Çelik, M. Sait Sıtkı, Mahfuz Aytekin, Tahsin Erdoğan û Yusuf Ekinci pêk hatibû. Ji derdora Diyarbekirê, Swêrekê, Silvanê,

Batmanê û Qulpê bi qasî 200-250 kesan beşdarî vê mitîngê bûne. Kesên di mitîngê de peyivîne ev bûn: Tahsin Erdoğan, A. Hemit Karakoç, Mehmet Sözer, Ahmet Kaynak, Sait Elçi, Muhterem Biçimli, Mehdi Bilici û Tarik Ziya Ekinci.

Mitînga Diyarbekirê:

Ev mitîng di 29-ê nîsana 1970-yê de hatiye çêkirin. Pêşiyê, ji derdora Deriyê Çiyê meşek dest pê dike û pişt re li pêşiya heykelê Atatürk mitîngêk tê lidarxistin. Di vê mitîngê de 2-3 hezar kes beşdar dibin. Pêşî jî Xarpêtê Hıdır Almak dipeyive. Bi dû re Fevzi Yılmaz, endamê DDKO'ya Diyarbekirê İhsan Arslan, ji Meletê Cebraîl Uçar, ji Fakulteya Tipê ya Diyarbekirê Mustafa Yurttaşan û İsmail Can, ji Swêrekê Nadir Yektaş û ji Qulpê Mehmet Sözer axaftinên xwe dikin. Giraniya axaftinan li ser paşdehiştina "Rojhilatê", feqîrî û perîşaniya xelkê, zîlm û zordariya komando ya li navçeyên Kurdistanê bûn. Hinek şîar û durîşmên ku li ser pankartên mitîngê hatibûn nivîsandin, ev bûn: "Divê gelê bindest li ber xwe bidin", "Şoreşger dimrin, dimrin vedîjin", "Derd birçîbûn, derman komando", "Yên dixwazin gel pipelçiqîne, qelê wan bipelçiqîne", "Ji Rojavayê re fabrîqe, ji Rojhilatê re cendirme", "Wê kî hesabê zilma komando bide?", "Lêxin lawo lêxin, em zû bi zû namrin". Li gor îdeaya dadgir ev mitîng bi tahrîk û lêşorkirina berpirsiyarên DDKO'yê yên Anka-ra û Stenbolê hatiye amadekirin.

Têbînî

7) Ji agahdariyên taybetî yên I. Güçlü.

(8) Ji agahdariya Dr. N. Kutlay

(9) DDKO Dava Dosyası, r. 481.

(10) Dr. Ethem Gürsel, b.n.d, r. 87.

(11) DDKO Dava Dosyası, r. 27-28.

(12) Ji agahdariyên taybetî yên I. Güçlü.

(13) Musa Antar, Hatıratım, Doz yayınları, Stenbol, 1990, r. 224

Dema tablo li Swêdê ye (1966-1985), di mala Adlof Croneborg de

Serpêhatiya tabloyeke "Xweveşartî"

Rohat Alakom

Şerîf Paşa yek ji navdarên Kurd e ku di destpêka sedsala me de navê xwe daye bihistin. Dema min lêkolîna xwe ya li ser jiyana Şerîf Paşa amade dikir, di çend çavkanîyan de dihate diyarkirin ku bi navê Jungstedt hunermendekî Swêdî tabloyeke Şerîf Paşa bi boyaxa plastik çêkirîye, di van çavkanîyan de dihate diyarkirin ku, di vê tabloyê de Şerîf Paşa û qralê Swêdê Oscarê II'an di manewreke leşkerî de dema bi hevra re dipeyîvin, tèn xuyan. Çawa tê zanîn Şerîf Paşa di navbera salên 1898-1908'an de wek sefirê Osmanî li Stockholmê kar kirîye. Dîsa di van çavkanîyan de dihate gotin ku sala 1908'an de ev tablo dema Şerîf Paşa li Stockholmê bûye, di mala wî da dardakirî bûye, mala wî xemilandîye. Yek ji van kesên ku ev tablo dîtibûne nûçegihanê rojname Dagens Nyheterê ye, yek jî zabîtekî Swêdî bi navê W. Unander e ku di sala 1908'an de bûye mêvanê Şerîf Paşa. Ji der van zaniyarî û agahdarîyên kevn, ez derheqê vê tabloyê de rastî tu tiştêkî nedihatim. Mirgelek kovarên hunerî yên van salan tevlihev dikirin, pirtûkên derheqê Oscarê II'an raçav dikirin û materyalên li ser pêwendîyên dewleta Osmanî-Swêdî dixwendin ku belkî ez rastî tiştêkî bêm, lê belê hercar ez destvala ji pirtûkxaneyan vedigerîyam.

Paşa û qralê Swêdê Oscarê II'an di manewreke leşkerî de dema bi hevra re dipeyîvin, tèn xuyan. Çawa tê zanîn Şerîf Paşa di navbera salên 1898-1908'an de wek sefirê Osmanî li Stockholmê kar kirîye. Dîsa di van çavkanîyan de dihate gotin ku di sala 1908'an de ev tablo, dema Şerîf Paşa li Stockholmê bûye, di mala wî da dardakirî bûye, mala wî xemilandîye. Yek ji van kesên ku ev tablo dîtibûne nûçegihanê rojname Dagens Nyheterê ye, yek jî zabî-

teki Swêdî bi navê W. Unander e ku di sala 1908'an de bûye mêvanê Şerîf Paşa. Ji der van zaniyarî û agahdarîyên kevn, ez derheqê vê tabloyê de rastî tu tiştêkî nedihatim. Min gelek kovarên hunerî yên van salan tevlihev dikirin, pirtûkên derheqê Oscarê II'an raçav dikirin û materyalên li ser pêwendîyên dewleta Osmanî-Swêdî dixwendin ku belkî ez rastî tiştêkî bêm, lê belê hercar ez destvala ji pirtûkxaneyan vedigerîyam.

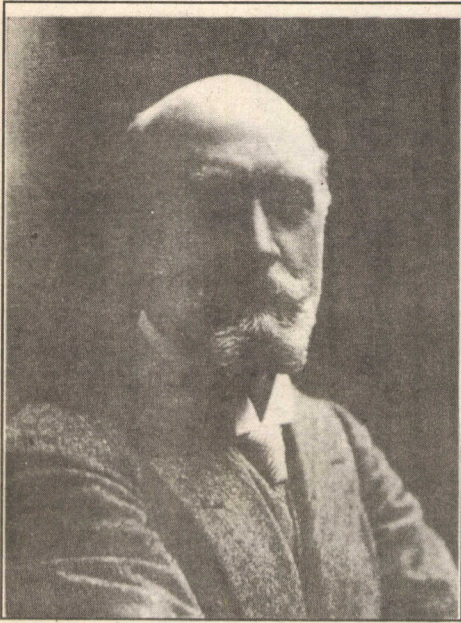
Gelo ev tablo niha li kuderê bû? Min dixwest vê tabloya dîrokî ku nêzîkî berî sed sal in hatibû afirandin, bi çavê xwe bibînim û bi lêkolîna xwa ya li ser jiyana Şerîf Paşa re bi tevayî biweşînim. Dema mina ji ber lêkolîna min dima, di wê demê de min serê xwe bi peydakirina vê berhemê re diêşand. Min li gelek derîyan xist, lê belê ez rastî tu tiştêkî nehatim. Min dixwest ez orjînalê vê berhemê bibînim, ji bo min kopîyake wê an jî wêneyeke ku wê jî bes bû, ne tenê dîtî, ev tablo niha li Swêdê ye an li cîhekî din e? Bersîva vê pirsê jî dikaribû meraqa min ji ortê rakirina.

Ji ber ku di çavkanîyan de bi tenê paşnavê vî hunermendî wek Jungstedt derbas dibû, mirov gelek caran dikete şîkê gelo ev kîjan Jungstedt e? Li gorî ansîklopedî û materyalên Swêdî, di van salan de, du hunermendên bi paşnavê Jungstedt jîyane, yek Axel Jungstedt e, yek jî Kurt Jungstedt e. Dema mirov salên mayîna Şerîf Paşa li Stockholmê (1898-1908) û jiyana Axel Jungstedt (1859-1933) dide hemberî hev,

mirov fam dike ku, Şerîf Paşa û Axel Jungstedt hemsalên hev bûne. Ji aliyê din ve jî çend çavkanî didin diyarkirin ku Axel Jungstedt 28 caran wêne û tabloyên qralê Swêdê Oscarê II'an çêkirine. Di vê tabloya ku ez lêdigerîyam de jî, çawa min li jorê jî got, li gorî îfadeyên kesên ku tablo bi çavên xwe dîtine, Şerîf Paşa û Oscarê II'an bi hevra tèn xuyan. Di dawîyê da bawerîya min jî sedî nod zelal bû ku ev tabloya bi destê Axel Jungstedt hatiye çêkirin. Lê belê mirov dîsa jî dixwaze ku vê yekê bi dokumentekî bide îspatkirin.

Etaba Yekemîn

Piştî vê tespîtê, min kolleksiyonên Axel Jungstedt, berhemên wî, xebat û bîranînen li ser wî, yek bi yek di ber çav re derbas kirin, bi hûr-hûrî raçav kirin. Di van hemû çavkanîyan de ez rastî tu tiştêkî nehatim. Êdî jiyana Axel Jungstedt û berhemên wî ji bo min bûbûn babeteke girîng, ji der ve riyê tu riyê mayî tune bû. Rojêkê dema ez li Muzeya National bûm, di pirtûkxana muzeyê de gelek pirtûkên referansê hebûn, yek ji wan jî Ferhenga Biyografik ya Swêdê bû, di vê ferhenga mezin de navdarên Swêdî yek bi yek dihatin nasandin, min li babeta Axel Jungstedt mêze kir, min got belkî li wir ez rastî agahdarî û zanyarîyê bikêrhatî bêm, lê li wir jî navê wê tabloyê derbas nedibû. Lê belê bi tenê tiştê hebû, di dawîya ve danasînê de dihate diyarkirin ku kesê bi navê Lisa von Matter listeyeke hemû tabloyên Axel Jungstedt amade kirîye û wek materyal niha di Muzeya National de tê parastin. Ez bi xwe bi pey listeyeke wusa ketibûm ku ka bizanim ev tabloya ya Axel Jungstedt e an na, min dixwest ji sedî sed emîn bim. Wê rojê ev materyal ne li ber dest bû, pêwîst bû ku mirov rojê berê bixwaze û ji arşîvê derxe û ev daxwaz jî divê bi nivîsarî bê cîh. Piştî çend rojan ji min re namek hat ku ew materyal ji bo mêzêkirinê amade ye. Ez çûm muzeyê, min listeyeke dirêj ya berhemên Axel Jungstedt dît. Salên çêkirina berhemên, babeta berhemên û ev berhem niha li kuderê ne yek bi yek hatibûn rêzkirin, di dawîyê de min dît ku, navê wê tabloya ku ez lê digirim jî derbas dibe. Ev agahdarîyên kurt ji bo min bû sedemê şabûneke

Axel Jungstedt
Hunermendê ku ev tablo çêkiriye

Adolf Croneborg
Sefîrê Swêdê li Kahîrê (1962-1966)

mezin, êdî min zanibû ku ev tablo di sala 1900'an de bi destê Axel Jungstedt hatiye çêkirin. Di van notên piçûk de waha hati-bû nivîsîn: "Tabloke ne zêde mezin ku Oscarê II'ya û sefirê Osmanî nişan dide, xweyê vê tabloyê keça sefirê Osmanî bûye, lê belê wê, di sala 1966'an de ev tablo li Qahîreyê firotiye sefirê Swêdî Croneborg". Ev yek di warê lêgerîna min de, qonaxa yekemîn pêk dianîn. Li pêşberî min hê gelek kar mabû.

Etapa Duwemîn

Piştî van agahdariyan, hêviyên min mezin bûn. Edî min dest ji Axel Jungstedt berda, ez bi pey rêç û şopa Croneborg ketim. Wek serpehatiya Jungstedt, di van notan de jî ev kes tenê bi paşnavê xwe wek Croneborg derbas dibû, pêşnavê wî ne kivş bû. Ji bo ku ez navê wî diplomatê Swêdî tam fêr bibim, ez çûme Wezareta Karê Derve û min derheqê wî de agahdariyên fireh wergirtin. Di dawiyê da ez fêr bûm ku navê wî yê tam Adolf H.F. Croneborg ye, di salên 1900-1983'an de jîyaye. Di navbera salên 1951-1959 li Tirkîyê, di navbera salên 1962-1966'an de jî li Qahîreyê sefirê Swêdê bûye. Piştî sala 1966'an dema dest ji karê xwe ber dide, tê Swêdê, ev tabloya ku ji keça Şerîf Paşa stendiye, bi xwe re aniye Swêdê. Ev tablo ji sala 1966'an heta sala 1985'an li Stockholmê di mala wî de dardakirî dimîne. Ev zanîyarî, di warê tespîtkirina vê tabloyê de qonaxa duwemîn e.

Etapa Sêyemîn

Piştî ku ez fêr bûm Adolf Croneborg di sala 1983'an de miriye, parîkî ez dilsar bûm, ew kesê ku keça Şerîf Paşa li Qahîreyê dîtibû û ev tabloya meşhur jê standibû, êdî tune bû, mirî bû. Gelo jina wî, zarokên wî niha li kuderê ne, navên wan çî ne û ev tabloya "xweveşartî" niha li kuderê ye? Bersîva van pirsan dikaribû karên min gelek hêsantir bikira. Pêşiyê ez navê zarokên wî fêr bûm, Rutger, Fredrik, Sigrid, Christina, çar zarokên wî hebûne. Di dawiyê de ez fêr bûm ku jina wî miriye. Min pêşiyê rêça kurê wî Fredrik serrast kir û pê re bi telefonê peyivim. Li gorî agahdariyên Fredrik, ew tabloya bi salan li Stockholmê mala bavê wî bûye, piştî mirina bavê, diya wî ev tablo wek diyarî şandîye Tirkîyê, li gorî gotinên wî ihtîmaleke mezine e ku tablo niha li Îstebolê di Muzeya Dolmabahçe de tê parastin. Fredrik, di telefonê de nexwest zêde deng bike,

got eger tu agahdariyên fireh dixwazî, tu dikarî bi Nils-Urban Allard re pipeyivî ku niha di Wezareta Derve de wek diplomat kar dike û derheq şandina vê tabloyê de zêdetir xweyê agahdari û zanîyarîyan e. Bi vî tehrî min hêdî-hêdî rêç û şopa tabloyê serrast dikir, qet min bawer nedikir tu wext ji hişê min re tu wext derbas nedibû ku ev tablo derkeve here Tirkîyê.

Etapa Çaremîn

Nils-Urban Allard di navbera salên 1980-1985'an de wek konsolosê Swêdî li Îstebolê kar kirîye û niha jî li Stockholmê dimîne. Dema jina Croneborg xwestîye vê tabloyê diyarî Tirkîyê bike, Nils-Urban Allard alîkariya wê kirîye, çend karên resmî hildaye ser milên xwe. Angorî îfadeyên Allard, ji ber ku Croneborg bi salan li Tirkîyê kar kirîye, li wir maye, zimanê Tirkî û rewşa Tirkîyê baş zanibûye, xwestîye ev tablo di muzeyê Tirkîyê de cîwar bibe, jina wî jî ev daxwaziya mêrê xwe aniye cîh. Di dawiyê de, vê tabloya dirokî di sala 1985'an de dişînin Tirkîyê. Tablo pêşiyê diçe Enqerê, paşê jî ber çend sedemên dirokî tînin di Muzeya Dolmabahçe de cîwar dikin. Li ser daxwaziya jina Croneborg, Nils-Urban Allard bi xwe rojekê diçe Muzeya Dolmabahçe û tabloyê bi dardakirî di muzeyê de dibîne.

Dema Nils-Urban Allard dît ku ez li ser Şerîf Paşa lêkolînekê amade dikim, gelek kêfa wî bi vî karê min hat. Di dawiyê de soz da min ku, kopî an jî wêneyekî vê tabloyê li Îstebolê peyda bike û pêşkêşî min bike. Ji bo vê yekê ji hevalên xwe yên ku li Konsolosxana Îstebolê kar dikin, faksek şand û daxwaza min ji wan re ragîhand. Edî min zanibû ev tabloya wek welat niha li kuderê ye, hêviyên min yên dîtina vê tabloya "xweveşartî" jî yek zêdetir bubûn.

Etapa Pêncemîn

Nils-Urban Allard, ji ber ku zanibû li Tirkîyê kar gelek dereng dimeşin, rîyeke mayîn jî nişanî min da, gote min: "Berî ku ev tablo here Tirkîyê, mimkûn e malbata Croneborg wênekî wê kişandibin, kopîyake tabloyê li bal wan hebe. Heta jî Îstebolê xeberek bê, tu dikarî ji kurên Croneborg jî bipirsî". Bi rastî ev yek qet nehati-bû bîra min, ev pêşniyaz di hişê min de jî rûnişt.

Vê carê min ji mala kurê Croneborg yê mayîn Rutger re telefon kir, min xwe da nasandin û qala daxwaza xwe kir. Jina wî

derkete telefonê, soz da me ku wê li arşiva malbatê mêze bike. Piştî rojekê bi telefonê bersîv da min ku, wê wêneyekî vê tabloya ku ez bi pey ketime, di nav arşivê malbatê de dîtîye û dixwaze pêşkêşî min bike. Me wê rojê soz da hev ku em di pastexaneyekê de hev bibînin. Ez gelek kêfxweş bûbûm û kelecana min bilind bibû ku êdî ez dikarim vê tabloya dirokî bi çavên xwe bibînim. Ev xanima bi navê Mona Croneborg ne tehrê ev wêne, ji aliyê din ve ew notên ku Adolf Croneborg derheqê vê tabloyê de nivîsbûn jî, bi xwe re anîbû. Bi rastî demeke gelek xweş bû. Edî kopîyake vê tabloya ku berî sed salî hatîye çêkirin li ber destê min bû, qalê Swêdê Oscarê II'an û navdarekî Kurd Şerîf Paşa bi hev re sohbet dikirin. Li paş wan xwarzîyê hunermend Hugo Jungstedt jî di hate xuyan, manewreyeke leşkerî ye. Ev manewra di sala 1899'an de li devera Skâne pêk hatîye. Mirov nizane qal û Şerîf Paşa li ser çî dipeyivin, lê belê mirov demeke dirokî bi çavên xwe dibîne. Ev kopîya bi reş û sipî derketibû, mirov bedewî û tonên rengan nedidît. Hêviya min ya kopîya Îstebolê ku wê rengîn bihata kişandin jî nehati-bû birrînê. Wêneyê tabloyê di mala Croneborg da hatîye kişandin, li ser diwarê malê dardakirî tê xuyan. Di bin tabloyê de du kursî, di navbera kursîyan de sehpayek, li ser sehpayê jî wêneyekî serokwezîrê Swêdê Tage Erlander heye.

Di deftera notên rojane de Adolf Croneborg li ser vê tabloyê çend tiştên balkêş jî nivîsîne. Angorî notên Croneborg keça Şerîf Paşa berî mirina xwe xwestîye ev tablo li Swêdê li cîhekî bê parastin û nişandan. Li ser daxwaza Şerîfe Xanimê, Adolf Croneborg jî sekreterê Qraliyeta Swêdê û Muzeya National re du naman dinivîse û vê daxwaza Şerîfe Xanimê digîhîne wan. Lê belê angorî Croneborg, ev yek bi cîh nayê, di dawiyê de ew bi xwe vê tabloyê jî keça Şerîf Paşa dikire û dibe xwediyê wê. Çawa tê zanîn ev keça Şerîf Paşa, di navbera salên 1898-1908'an de li Swêdê mezin bûye, Swêdî zanibûye. Piştî ku Şerîf Paşa mala xwe ji Stockholmê bar dîke, ew jî bi bavê xwe re pêşiyê diçe Parîsê, piştî salên 1923'an li Qahîreyê cîwar dibe, heta mirina xwe jî, li wir dijî. Şerîfe Xanim, di sala 1893'an de li Îstebolê hatîye dinê.

Etapa Şeşemîn

Çawa me li jor jî gotibû, Nils-Urban Allard soz dabû me ku wêneyekî orjînal tabloyê bi rengîn ji Îstebolê bide anînê. Di meha nehan sala 1995'an de bi faksê ev daxwaza me gihandibû Îstebolê, mehek derbas bû, me tu bersîvek negirt. Ez bi telefonê li Nils-Urban Allard geriyam û min rewşê jê re îzah kir. Wî jî min re got ku: "Divê mirov wext bide mirovên Tirkîyê, li wir hertîst dereng dimeşe, lê dîsa jî ezê vê yekê bînim bîra wan". Demek derbas bû, dîsa tu deng ji Îstebolê derneket. Vê carê min bi xwe raste-rast ji Konsolosxana Swêdê li Îstebolê re telefon vekir. Sekreterê keçin derkete telefonê û min qala daxwaza xwe kir, vê keçikê di bersîva xwe de got ku: "Ev kar min hildaye ser milên xwe, çend car e ez bi berpîrsiyarê Muzeya Dolmabahçe re ketime pêwendîyan, idareya muzeyê soz daye, lê belê formalîteyên dirêjê yê yekê dereng dikin, ji aliyê din van raajan karê me gelek giran e, bi sedan kes dixwazin bîna Swêdê, maça Tirkîyê-Swêdê ya futbolê heye, karên van kesan yên hatina Swêdê, yên vîzeyê gelek

wextê me digire, şandina kopîya vê tabloyê jî bivê-nevê dereng ket, lê belê ezê dîsa jî hewl bidim ku zûtir daxwaza te bînim cîh". Piştî vê hevpeyvinê heftek derbas bû, rojekê min nihêrî ew daxwaza min piştî çend mehan bi postê hate cîh, wêneyekî tabloyê bi rengîn li ser adresa min hatîye şandin. Edî ev tablo bi hemûyê xweşik û rengînîya xwe ve di hate xuyan, gelek nêzikî orjînalê xwe bû. Li Muzeya Dolmabahçe jî bi dardakirî di hate xuyan.

Bi vî tehrî di nav heftêkê de ez bûm xwediyê du kopîyayên vê tabloya "xweveşartî" kopîyayeke Stockholmê, kopîyake Îstebolê. Gotina pêşiyane e: "Ku Xwedê dide li ser hev didej". Bi rastî kişandina wêneyekî karekî rojekê bû, dîsa jî ewqas dereng ket...Lê belê li Tirkîyê her tiştî angorî peyva İnşallah (Eger Xwedê bixwaze) dimeşe, ev gotinên Nils-Urban Allard her çiqas min Tirkîyê baş nas dikir jî - bi rastî min ji bîr kiribûn.

Di dawîya sala 1995'an de ew lêkolîna min a ku li ser jîyana Şerîf Paşa hatibû amadekirin, bi zimanê Tirkî li Stockholmê wek pirtûk der çû, ev herdu kopîyayên vê tabloyê jî, di vê pirtûkê de cîh girtin. Ev tablo ne tenê di warê hunerî de, ji aliyê din wek nişana pêwendiyên Swêdîyan û Kurdan yên dirokî xwediyê kemaleke mezin e, wek dokumenteke dirokî dikare bê hesibandin. Ev tabloya ku di sala 1900'î de hatîye çêkirin, heta sala 1908'an li Stockholmê dimîne, paşê diçe Parîs û Monte Carlo'yê, ji wir jî diçe Kahîrê. Sala 1966'an careke din tê Stockholmê, sala 1985'an de vê carê diçe Îstebolê. Ji vir û bi vê şunde ev tablo dê berbi kîjan welatî here? Mirov tu texmînekê nikare bike. Ev tabloya ku 95 sal e welat-welat digere wek serpehatiya jîyana mirovekî xwediyê rengîn û jîndariyê mezin e. Eger mirov rastîyê bêje, ev gera vê tabloyê, jîyana Şerîf Paşa ya xerîbiya bi salan gelek bi mane simbolîze dike. □

"Bila bîranîna Namî bibe sembola rewşenbîrî"

Qamislo Di bin vê drûsmê de bi amadebûna 150 kesî û bi beşdariya kovarên Kurdî: Pîrs, Zanîn, El Hîwar, El-mu-seqqef El-teqeddûmî, Gulistan û helbestvan û nivîskarên Kurd: Tengezarê Marînî, Keça Kurd, Seydayê Keleş, Seydayê Tirêj, Dildarê Mîdî, Salihê Heydo, Mehîfûzê Mela Silêman, Rezo û Samî û Nîgara Namî, roja 11.12.1995'an de, bi mebesta jiyandina salvegera 20'emîn a koçkirina Seydayê Mela Ehmedê Namî li bajarê Qamişloyê şeveke rewşenbîrî hate amadekirin.

Di vagona penaberan de

Giyavonî Verga

Di vagona peneberan de du jinên perîşan li kêleka hevdu rûniştî ne. Her yekê ji wan; bixçika xwe ya ku ji belediyê wergirtiye, li ser kaboka xwe daniye. Bi hev re li ser azarkêşanên xwe dipeyivin. Ji xwe yek ji wan nema qet dixwest ku bipeyive. Çavên xwe yê mîşext û sergerdan di nav koma xelkê de li keça xwe digerîne. Jê re gotine ku keça te bi alîkariya xortekî, ji nav guliyên êgir û ji nav kavilan, hatiye derxistin.

Keça wê pir spehî ye, wek hetavê ye. Yê ku carekê wê dîtibe dê ji nav hezar keçan, di cî de, wê binase. Ji bilî dayikê, xelkê tevî keça wê, li ber dergehê îstegehê; di nav birîndarên navçeya sakokê de, dîtine. Di van herdû katjimêrên ku tirên li îstegehê rawestiyaye; dayik ji bilî xaniyê xwe yê ku dişewite, tu tiştî nebûne.

Di wê wextê de; di wê wexta ku li keza ba xwe digere û difikire ji xwe re dibêje: Renge aniha ew jî li min digere û alîkariya min dixwaze; bûne heşt roj ku bi bêgûmaneke hejar, li wêran û şewatê temaşe dike.

-Aniha bêkes im-

A din jê re dibêje: renga ez ji nişkê ve, li vir, pêrgî mêrê xwe bibim. Lê bawer nakim ku ji êgir filitî be. Sê zarokên min hebûn. Sipas ji bo Yezdan, yek ji wan bi mêr bû, kurê min ê mezin roja xwe li malê li ba min diqedand hemî...! hemî.....! Wexta ku erd hejiya ez ji alî kurê xwe yê piçûk hatim şiyarkirin. Xuya bû ku Xwedayê jorîn ez ji xwe re nedixwestim.

Li ser van bûyeran bi hêminî bi rûyekî zer û bi serekî girêdayî dipeyive lê wexta ku rehet bibe, em ê herin Amerikayê.

A din serê xwe radike û tenê lê dinêre. -Bêguman, ma emê li vir çî bikin? Em ê herin Amerikayê? Panaberek dibêje got û berdeham dike:

-Ma hûn pê dizanin ku li wir, jiyana wek a kûçikan e!

-Na herê, danûstendina wan bi mirovan re pîstir e.

Ew jî bêtirs, li wî penaberî temaşe dike, mîna ku bixwaze wê hevoka jêrîn dubare bike:

-Ma em ê li vir çî bikin?

-Em li vir ji dayik bûne, kevirên xaniyên me li vir in, penaber dibêjin.

Giyavonî Verga

1840-1922

Giyavonî Verga di sala 1840'î de li Katanyayê ji dayik bûye. Di 17 saliya xwe de dest bi nivîsandinê kiriye. Piştî ku Garîbaldî dighêje Katanyayê, Giyavonî beşdarî leşkerên neteweyî dibe.

Bîst salan li Mîlanoyê jiyaye û beşdarî hemû çalakiyên wêjeyî yê wê demê bûye. Di cihana kurteçîroka Îtalî de xwedan rol û çiyekî taybetî ye.

Di sala 1922'an de li mala xwe li Katanyayê miriye.

Armane

Xewnek û peykerek

Xewnek bi omîda viyan
Min dî bi şanzî dikim
Seyran bi aramî li kolana jiyana
pêrgî dibûm
Aştî dibû mêvan li min
Hingiv ji şana hêviyan
dirîja li ser berfa bixwîn
Dil rahejand
Lêva ziwa pê şildikir
Reh geş dibûn
Gulzarekê warê şehîd
pê şîn dikir
Çerxa felek ser şor dikir
Pişkoj li ser lêva demê
rengê birinê ew jenî
Bersiv li şûnwarê şehîd
go ezbenî
Carek tenê rûkê zeman
bo Kurd kenî
Rojek li başûrê dila zêrîn hilat
Gurzek ji tîrêjan li ber ava jiyana
Wê kir xelat
min go nema
Kuştin li ferhenga xebat
Destê dilovanî bi dilan û sema
hildane jor, navê welat
Katra sipî hêlîn dikir
Bilbil li ser kopê çiya
mijdek dida
Azadî tê rohnî veda
Tirsa dilî hêmin dibû
Sêwiyan li sîkala şehîd
Hêlan bi ramana xweşî wan
çêkirin.
Lê raketin
Bayê evênî her dirist

Hewrên reş û tarî ji azmana diçûn
Lêva evîndarî giha estêrekan
Da maç bike
Heyva li banê serketin
Hêzek ji hewrên dijminan
Lê da bileç
Derket ji nav
Ehrîmenê bê bawerî
Da Kurd bike let û hezar
Col û kerî
Jehra li fincana neyar
dirja li dev
Lêva ezêtî fir dikir
Xwîn tewirî
Agir diket laşên qerêj
û yê gurî
Çibkim hewar
Kula dila

nayê mila
Bo lêvnekin pişk û bira
Hêvyên ji nû avis dibûn
Hiştin li nav lep û devên
Hirc û gura
Mêzîn li destê serwera
Berfê ji bin bota neyar
ew kom dikin
Peyker ji bo kêşa welat
da çêbikin
Kelha ji xwîn laşê şehîd avakirî
kavil dikin
Şewaz li kawdanê neyar
Herdem bi alavên derew
peyker ji berfê radikîn
Anî li jêr kolosekî rengê mirin
Şalek ji agir lêdikin

Keça Kurd

"Antolojiya Edebiyata Kurdî"

Felat Dilgeş

Çendekî berê bi navê "Antolojiya Edebiyata Kurdî" kitêbek ji ali Mehmed Uzun ve, di nav weşanên "Tumzamanlar Yayıncılık" de hat çapkirin. Wek çapbûna her kitêba Kurdî, ez bi vê xebat û berhemê jî şa bûm. Nav mezîna û balkêş bû û ez bawer im vî navê mezîna û balkêş bala gelek kesên din jî kişandiye. Hê beriya ku kitêb bikeve destê min, pesn û rexneyên li ser kitêbê jî alî hin dost û hevalan ve hat kirin. Di destpêkê de dayin û nedana navên hin nivîskarên bala hemû kes kişandi-bû.

Wek xwendevanekî Kurd, nemaze piştî hevpeyvîna ku bi amadekarê kitêbê re hatin kirin (Berpisîyarên Rojnameya Rojê bi hevpeyvînekê tîr nebûne ku di hejmarên 15 û 16'an de, yekê bi Tirkî, ya din jî bi Kurdî pê re kirine) êdî demekê zûtir xwendina kitêbê li ser min ferz bû. Bi rastî min ev kitêb meraq kir ku xwedênegiravî bi salan wextê amadekar standibû û bi ekîbeke ji çar aliyên Kurdistanê û di dora 20 kes de li ser hatibû xebitîn. Bîst pisporên edebiyata Kurdî û çar sal wext (!) Xwedê zane min meraq kir, ka van pisporan, di pêşkêşî û rêberiya M. Uzun de çi kirine!..

Erê bi vê meraq û heyecanê, hê bêyî ku ez herim kitêbfiroşan, min ev "sahasera" pişporên ziman û edebiyata Kurdî bi dest xist û dest bi xwendinê kir. Min rûpelên kitêbê tev dan, lê ji qewlî Zinarê Xamo ve "tûtîni ji kompîtorî min hat". Ez hin tiştan dixwînim, lê wekî ku min berê ev tişt dîtîbin û xwendîbin; xebata çar salan a pişporên edebiyata Kurdî ji min re xerîb nehat. Hê di serê kitêbê de pêşgotin û piştî pêşgotinê jî, di bin sernivîsa "Edebiyata Kurdî" de nivîsek dirêj heye; ev nivîs ne xerîb e. Carekê bi Tirkî, di rojnameya Ozgur Gundemê de wek rêzenivîsê (di 22'ê Hezîrana 1992'an de des pê dîke) hatibû weşandin: pişt re wergera wê, bi navê "Despêka Edebiyata Kurdî" di nav weşanên Beybûnê de derketibû. Û niha jî cara sisîyan eynî nivîs(kitêb) di serê kitêba, Antolojiya Edebiyata Kurdî de cih distîne. Digel ku di qapaxê de, di nav berhemên nivîskar de jî hatiye dayin.

Min bala xwe da nivîskarên; erê nivîsên li ser wan û hevpeyvîna ku bi wan re hatine kirin jî, hema bibêje bi tevahî di kovar û rojnameyên cihê de hatine weşandin. Hem jî piraniya hevpeyvîna û danasînan ne ji aliyê amadekar ve, ji alî amadekarên din ve hatine hazîrkirin, Îcar amadekar û pişporên din çar salan çi kirine? Nivîsên çapbûyî dane hev, li pey nivîskarên geriyane, di pîrsa amadekirina antolojiyekê de lêkolînên zanistî kirine, bi wan kesan şewirîne ku bi xebatên xwe yên li ser vê yekê pişpor û navdar in? Bi rastî min ji kadroyek ku ji bîst kesan pêk hatibû û evqas wext girtibû berhemeke hê tekuz û bi rêkûpêktir dipa.

Ferqa antolojiya Kurdî û ya cihanê

Ji derve ve kitêb weha tê dîtin; lê wekî me

berê jî got, navekî mezîna û bi îdîa heye. Îcar ka gelo kitêb bi naveroka xwe û li gor pîvanên ku hatiye amadekirin, bersiva pêwistiyên vî navê mezîna dide? Bi ya min gelek mixabin na, çimkî tiştêkî ku wê di tu antolojiyê de dinyayê de cih nestanbibe, di vê kitêbê de heye. Di şûna ku wê li ser naverok, stîl, cih û nîrxên edebî yên berhemên nivîskarên were rawestn, bi wan re hevpeyvîna hatine kirin. Her kesî "giliyê xwe" kiriye. Kîjan nivîskar bi çi cûreyî dinivîse ku ekol hebe di kîjan ekolê de cî digire; bi xebat û berhemên xwe çi aniyê, çi biriyê, peyrewê kê ye? Nîrxandinên weha tune ne. Ecêbek giran jî, navê kitêbê antolojî ye, lê tu dinîhêrî hevpeyvîna ku bi nivîskar re hatiye kirin, ji jêgirên ku ji berhemên nivîskar hatine stendin dirêjtir e. Danasîna kesan bi ser danasîna edebiyatê û berhemên ketiye.

Di antolojiya Kurdî de nivîskarên ku Kurdî nizanin

Navê kitêbê Antolojiya Edebiyata Kurdî ye, lê gelek kesên ku peyvek bi Kurdî nivîsîne; heta ji ziman û kultura Kurdî dizîne û endamên Sazgeha Ziman a Tirk (TDK) in tê de cih standine. Mirov nizane û nikare fêhm bike, ka gelo nivîskar, li gor kîjan pîvanan hatine hilbijartin! Di hevpeyvîna û nivîsên xwe de nivîskar şexsiyeten edebî yên Kurd û Kurdnîjad ên ku bi zimanê din nivîsîne jî di nav refên edebiyata Kurdî de dibîne û dihesibîne. Di antolojiyê de cih dide hin ji van kesan; lê mixabin bi tu awayî mirov nikare fêhm bike ka gelo di vê bijartinê de pîvan, şert û prensîbên amadekarê antolojiyê û alîkarên wî çi ne. Heta amadekar di vê yekê de jî ne durust e; cih daye hin Kurdên Kurdistanê Bakur û Tirkîyê yên ku bi Tirkî nivîsîne, lê tu cih nedaye Kurdên ku bi Erebi, Farsi, Rûsî û zimanên din nivîsandine. Çima Kurdên ku bi Tirkî nivîsîne, lê ne yên ku bi Erebi, Farsi û zimanên din nivîsîne? Erê Kurdan xizmeteke gellek mezîna ji zimanê Tirkî re kirine, lê "şikîr" Kurd di vê xizmeta xwe de ji bo zimanên Erebi û Farsi jî li paş nemane.

Ez bawer im ewê M. Uzun bi Tirkînivîsîna ji Erebi û Farsi nivîsînê bêtir edebî û girîng nedîtibe. Çimkî Tirkîya reben nikare bi van herdû zimanan re bê rûbirûkirin. Û îcar ji xwe Erebi zimanê Quranê ye û ji ber misyona xwe ya dinî jî fersenda pêşveçûn û belavbûnê ditiye. Di gel vê rewşa Erebi ya taybetî jî, Kurdên ku bi vî zimanê nivîsîne, dinivîsin û serkeftinên mezîna bi dest xistine hene. Kesên wek Abbas Mehmed El Aqad, Şêx Mihemed Ebdo, Ehmed Şewqî (ku wek mîrê helbesta Erebi tê zanîn û pejirandin), Hamidîlî Amedî, Selîm Berekat...Kurd in û di edebiyata Erebi de cihê girîng digirin. Madem M. Uzun Kurdên ku bi zimanê din nivîsîne di nav edebiyata Kurdî de dibîne, diviyabû cihê bida çend kesên weha jî.

Aqilê min ji gelek tiştên di vê kitêbê de nabire û ez dikim nakim ji binî dernakevim. Em bibêjin amadekar û bîst pişporên ku li ser vê berhemê xebitîne, ji bilî Kurdên ku bi Tirkî nivîsîne kesî nedinasîn. Îcar çima cih nedidan Yaşar Kemal? Nivîskar qala Yaşar Kemal dike û navê wî bi nivîskarên Kurd re bibîr tîne. Gelo çima di

antolojiyê de cih nadê! Navên kesên ku bi tu awayî li Kurdbûna xwe xwedî derneketine û bi ser de jî xesarê dane ziman û kultura Kurdî hene, lê Yaşar Kemal tune. Ger ku di bijartina edebiyatnasan de pîvan, naverok û nijad be, hema bibêje mijar û naveroka hemû berhemên Y. Kemal li ser Kurdan in. Bi ser de Y. Kemal bi mîrxasî li Kurdbûna xwe jî xwedî derdkeve û îro jî bo vê yekê, ji aliyê Tirkên hov û nijadperest ve dixwaze bê mehkûmkirin.

Bijartina edebiyatnasan

Xuya ye ku di bijartina edebiyatnasan de ji bo amadekar û alîkarên wî tu rîkin û pîvan tune bûne. Çend peyvên ku li ser vê yekê di pêşgotinê de hatine nivîsîn jî viqî vala ne û ji rastiyê dûr in. Nuqteyek balkêş jî ev e ku amadekar dibêje, "Hema bibêje me hemû nivîskar û şairên Kurd ên ku li Tirkîyê ne standin. Çimkî berhemên ku hatine nivîsîn pir hindik in û ev jî bi fedekariyên mezîna hatine nivîsîn. "Tiştê rast ev e ku li Kurdistana Bakur û Tirkîyê xebatên li ser ziman û edebiyata Kurdî bi fedekariyên mezîna tîr meşandin. Lê ez bi xwe ne bawer im ku haya M. Uzun bi tevahî jî vî rastiyê hebe. Erê ew wan Kurdên ku bi Tirkî dinivîsin dinase û di antolojiya xwe de cih dide wan; lê ji yên ku bi Kurdî dinivîsin, şer û pevçûna vî karî dikin an bê heye û yan jî bi zanîn cih nedaye wan.

Ez li navên ku di kitêbê de derbas bûne dinîhêrim lê navê kesekî ku bi gotina M. Uzun li Tirkîyê (ez nizanim çima devê wî nagere ku bibêje Kurdistan) dimîne û niha li ser edebiyata Kurdî xebateke wî/wê ya berbiçav heye û di kitêbê de cih distîne, nabînim. Bêguman yên ku bi Kurdî dinivîsin jî tu kesek tune; bi tenê yek navek nikare bê nîşandan. Ne Ahmed Aras, ne Edib Polat (ku ev camêr ji wan kesên kême ku ji Tirkî vegeyriyaye Kurdî) ne Sabah kara, ne Felat Dilgeş (ku hemû kes dizane wek prensîb bi tenê bi Kurdî dinivîse) û ne jî kesek ji der û dorên kovar û rojnameyên Kurdan ên ku li welat çap dibin. Herê em bibêjin yên li welat diman dîr bûn, amadekar û bîst alîkarên wî ew nedinasîn; lê îcar kesên wek Ahmed Huseynî (ku di helbesta Kurdî ya hemdem de navekî girîng e) çima di kitêbê de cih nesitandibûn?

"Ferqa nivîskar û şair"

Bêpîvanî û bêprensîbî hê di pêşgotina kitêbê de xwe nîşan dide. Amadekar weha dinivîse, "Meriv divê ferq nexe navbera nivîskar û şairan. Bîr û baweriyên wan çi dibê bila bibê, ew çi dinivîsin bila binivîsin. Ew bi awa û şeweyên xwe qebûl in. Kî nivîskarê baş e, kî yê ne baş e...biryar û li ser peyvîna vî yekê jî, dîsan, ne karê antolojiyê ye. Ev karê xwendevan e, xwendevan dê ji xwe biryara xwe bide. Karê antolojiyê ew e ku nivîskar û şairên Kurd, bê qeyd û şert di antolojiyê de bi rêz û rêzdarî cihê xwe bigrin". Çend hevok piştî van rêzan, amadekar weha berdewam dike, "Nivîskar û şairên ku bi rastî îspat kirine ku ew nivîskar û şair in, dê tê de hebin."

Ya sitar!. De îcar werin ji binî derkevin! Camêr, carekê mafê bijartina "nivîskarên baş û nebaş" dabû xwendevanan. Madem

wusa ye, bi çi awayî û bi kîjan pîvanê, nivîskar û şairên ku bi rastî îspatkirine ku ew nivîskar û şair in" hatin hilbijartin û di antolojiyê de cih girtin. Gelo amadekar dikare bersiva vî pîrsê jî bide û ji kerema xwe re me ronahî bike! An na, di gel bêpîvanî û bêprensîbiya amadekar û alînegirî ya wî jî bikaribe bê munaqesekirin.

Di antolojiyê de, tu dinîhêrî ji bo hin kesan di ser sîh(30) rûpelî de cih hatiye veqetandin(ji bo nîmûne li navê Şêx Eskerî binîhêrin) û carna jî ji bo hin kesan nîv rûpel cih hatiye dayin.(Li navê Kemal Badilî binîhêrin). Gelo amadekar çima nîv-rûpelî ji bo yekî û sîh rûpelî ji bo yekî din veqetandiye. Bêguman ez nabêjim bila ciyê yê ku çend kitêb çap kirine bi ciyê yê ku çîrok an helbestek nivîsiye re yek be; lê bi tevahî dema ku mirov li antolojiyê dinîhêre, bêserûberiyek di vî yekê de jî tê dîtin.

Di sa danasîna Kemal Badilî (şermeke mezîna jî ev e ku di bin navê wî de, 'mixabin tarîxa wefata wî em nizanim' hatiye nivîsîn. Ger komîsyona ji bîst kesan pêk hatî, li çapa duwemîn a kitêba ku navê wê dane û ji alî weşanên Med ve di sala 1992'an de der çûye binîhêrtaya (dê tarîxa mirina wî û agahdariyê firehtir bi dest bixistana) de bi tenê ji kitêbeke wî ya gramere hatiye qal kirin û li jêr helbestek wî hatiye pêşkêşkirin. Gelo Kemal Badilî ji ber xebata xwe ya edebî an ku ji bo nivîsîna kitêba xwe ya li ser gramere di antolojiyê de cih stendiye? Ev yek ne malûm e. Heke ji bo xebata li ser gramera Kurdî be, hingê divê mirov cihê bida nivîskar û lêkolînerên wek Mûrad Ciwan jî. Îcar wekî ku amadekar di hevpeyvîna xwe ya bi rojnameya Rojê re tîne zimên, armanc kesên ku ji zimanê Kurdî re xizmet kirine be, diviyabû ferhengnivîsên wekî D. İzolî, Baran Rizgar, Tewfîq Wehbî û Hejar jî di antolojiyê de cih bistendana.

"Şahidê rovi qemçika rovi ye"

Ji bo min gelek balkêş hat ku amadekar di pêşgotina kitêbê de sipasiyek weha dike. "Ji bilî hevalên Kurd gelek hevalên nivîskarên biyanî jî, bi pêşniyar, şîret, teşwîq û alîkariya xwe antolojî hê dewlemendtir kirin. Nemaze pêşniyar û alîkariya Serokê Yekîtiya Nivîskarên Swêdê Peter Curman, kevne-seroka Pen Kulûba Swêdê Agneta Plejell, Sekretera Giştî ya Pen. Kulûba Swêdê Maria Ekmên, kevne-serokê Pen-Klûba Cihanê, şair û nivîskarê hêja yê Fransî, gorbêhîst René Teveriner û şairê Erebi Adonis girîng bûn". Ez meraq dikim, gelo antolojiyek ji hevpeyvînan pêkhatî li tu derek dinyayê heye? Ji me Kurdan zêdetir kesî tiştêkî weha kiriye? Di kîjan antolojiyê de danasîna û hevpeyvîna ku bi nivîskar re hatiye kirin, ji jêgirên ku ji berhemên wî hatine girtin zêdetir û dirêjtir in? Ma evqas edebiyatnasan ku keda wan a vî xebat û amadekar bi wan şewirî, qet kesî negot ku antolojî çawa tîr amadekirin. An wekî ku pêşiyên me gotine, "şahidê rovi qemçika rovi ye" M. Uzun xwestiye ji xebata xwe ya edebî re edebiyatnasan mezîna şahid nîşan bide!

Xwezî dirûvê tiştên me bi tiştên xelkê bixista. □

Bi Kirdênda çorşmedê Madenî ya sohbetê -5-

H. Diljen

Zewajê to senî bî?

-To û pêrdê Ercanî ya şima senî pê dî, şima jêw dewi ra yê?

-Nê nê, ma jê dewi ra niyê.

-Şima merdimê pê yê?

-E, lajê 'emda min o. Ez keyna xaldê ci ya.

-Yanê bivirnê?

-E, yanê pêvêr kerim. Pêrê min vatbî "ez dana". Maya min, şarî tersnê bî, vatibî "eger şima ney (Pêrdê Ercanî) nêdê, piyê Ercanînan vato ma şinê çiyê marda xo înan ra gênimi". Maya Pêrdê Ercanî waya pêrdê min a, 'ema min a. Mara min vatê "yeno malê xo lajandê min ra gêno". Axirî, vanê fena cenîyan camêrdê min kerdo. Pêrê min va "ez nêdana, ez dana six-yey".

Wexto, six-yey ameyê wija papîn (aşî) kerdê. La mesela derg a... Sixyey ameyê aşî (aşî) kerdê.

Min giwin (giwin, kes werdî keno, dano estoran) ard ki ez werdî kerî, berî estoran ver kerî. Alî va "nê keyney-meyney gencî meşîrê papîn mebê". Min va "te-mam, qe ez şina?" Ez nêşîya. Megerse nê şinê kom dewi, nifûsî wanenê, çend nifûsî yê vanê "wa pêro bîrê aşî bê, papîn bikerê". Ney vato "wa jê çey-

ra jê merdim memano, wa heme bêrê aşî bê". Winî kerdê ki çeynan bivînê. Alî ame, va "Bêzar, Bêzar bê. Vanê wa jê keye ra qetî kes nêmano, vanê do ceza bûrê".

Ayy Ay! Verî nê cendirman-mendirman ra, nê însandê hukmatî ra merdim çiqas tersayê! Min va "ez nîna". Va "ki ti me-yîrê, yenê to kiwenê." Va "bawoy vato wa bîro". Neyse, ez şiya. Ez şiya, min dest-mestê xo ey kî nêşîtibî oxil. Her gila min war ra şiyê.

-Gileyê to hend dergî bî?

-E, e, war ra şiyê. Lajdê xo rê vajî, ez şiya. Min destê xo nêşîtibî. Min hema destê xo giwinî ya da ci. Giwin a destê kesî benê siyay. A min wina da ci. Destê min wişk tepîşt. Derzîni dê piro û ez şiya. Pêzeweng çocixî, tewbe bo ki heta a roji min ci dibî.

-To qe nêdîbî?

-Nê nê. Nahya (Semsîgi) ra ameybî. Adetê ma keynandê verênan hîç lajekan a qisan bikerê! Îlla zî keyney ma Keleliyân, mumkin niyo.

-Nameyê Hezari, yo verên Semsîgi bî, winî nê?

-E, e, Semsîgi bî. Dim a, aştâ

-Zerîya ey kewti to, ê to kewti ey?

-Nê nê, ez herûnda torinda ey di bîya. O zaf pîl bî. Vîst serrî min pîlêrî bî. Piyê min zî vatê, piyê nê qeqcan zî vatê "ma verî erey kerdê nifûs".

-Yanê berey?

-Nê nê erey.

-Kîştâ ma di vanê "berey"

-Nê nê erey.

-Erey, yanê Tirkî vanê "geç"?

-E, e.

-Ma vanê "berey". Berey û erey eynî çî yo. Ereyê Madenî heta ki yeno Sêwregi beno "berey." Bereyê Sêwregi zî heta ki yeno Maden beno "erey".

-E e oxil. Dima amey ez waştâ. Pêrê min vatibî "ez nêdana". Jê sixiyê mamûrî est bî, Anqereyîj bî, o zaf ameyê-şiyê. Piyê min ey rê qayil bî. Ey jû qol saatî kerdibî pêrdê min dest.

-Yanê rişwet dabî ci?

E. Ey piyê min berdê, erdîşa ci tiraz kerdê, lewanta-mewanta kerdêbî ci.

-Nê Tirkî zî mesela rişwetdayî-şî ra zaf fam kenê, winî nê?

-E, e. Fotrafê warda xo dabî Alî, vatbî "ti şo waya min Anqere di bivîni, ma tirompe kerim".

Ferhengekê Kirdkî-Pehlewî-Kurmanckî-XII

Kirdkî (Zazakî)

merdî, merdey, merdiye
morcela, mijlor
muje, mije, boje
mura, mûra
murdar
musnayîş
muye, mûy
muyên, mûyin

N
naki
nalayîş, bermayîş
nalayox
nalên
nalî
namdar, namedar
name
name, namedarey
nan
nawitene, nawitiş, nawnayîş
nawitiş, nawnayîş.
nawitox
naye, rûnaye, ronaye
nayîş, rûnayîş, ronayîş
-nayine, -nayene, -nayîş
nazik
neft, nift
neha, niha
nemac, nimac, nimaj, nimaz
nemac/nimaj kerdene
nengû, nenug
nerm, nemr
nerm kerdene
new, now, no
neway
newe, nik û newe, teze
newe, newke, nika, enka
neweyî, newênî; terney
newês
nê-
nêki, yan nê, ya ne
nêm, nîm, nême, nîme
nême, nîme
nêr, nêrî, nerî
nêrîye, nêrênî, nerî, nerey
nêrgize, nergisi
nêşayine, nêşayîş, nêşînayîş
nêzdî, nezdî, nîzdî, nêzik
nezdiyey, nîzdiyey, nêzdênî
nimite, numite
nimitene, nimitîş
nîgar (neqş û nîgar)
nîmroc, nîmroj, navroce
nîşan
nîştene, niştîş, rûnîştîş
nîyadayêne
nuşte
nuştene, nuştîş
nuşttox

Pehlewî (1)

mertîh
mor, mûr, morçek
mezeg, mêj, mêjuk, muzek
muhrek
murtar
amoxten, amoç
moy, mod
moyên

N
naf, nafek
buramîten
nalan
nalîn
nal
namburtar, namawurt
namek
nam, namekîh, namîkîh
nan
nimûten, nayîten
nimayîşn, nimûtarî
nimûtar
nihat
nihaten
-ênîten
nazûk, nazîk
neft
nexvet, nexot
nemaç
nemaç burten
naxen, naxon
nerm, nemr
nerm kerten
neh, ney, noh
nevet
nok, tazek
nok
nokîh; terîh
nevezdeh, nozdeh
nê-
ênaya
nêm, nêmek
nêm, nîmek, nêmek
ner
nerîh
nergis
nêşayên
nezdîk, nezd heç
nezdîkîh
nihumb, nihuftek
nihumbîten, nihambîten
nîkar
nêmroç
nîşan
niştên
nîkah kerten, nikîrîten
nipist, nîpîşt, nîpîşte
nîpîştên, nîpîştên
nîpîstar

Malîsanîj

Kurmanckî

mêrdî
mûr, mûrî, mîro, mêrî
mûjank, mijang, bijang
morî
mirar, mirdar
hewisandin, hîn kirin
mû
mûyîn, mûyî

N
navik
nalîn
yê ku dinale
nalîn
nalîn
navdar
nav
navdarî
nan
nimandin, niwênandin
nimandin, niwênandin
yê ku dinimîne (nîşan dide)
yê ku hatiye danîn
danîn; niyan
-andin
nazik
neft
nok
nimêj
nimêj kirin
nenûk, neynok, nînûk
nerm
nerm kirin
neh
nod, nehwe
nû, teze
nûke, nû, nika, anika
nûyî, nûyîtî; terî
nozdeh
ne-
yan na, ya na, an ne
nîv, nîvî
nav, nîvek
nêr
nêrî, nêrîtî
nêrgiz, nêrgîz
neşayan
nêzik
nêzikî
niximandî, nixamtî
niximandin, nixamtin
nîgar
nîvroj, nîvro
nîşan
nîştîn, rûnîştîn
nihêrtin, nihêrîn
nivîs, nivîşt
nivîsîn, nivîsandin
yê ku dinivîse

(1) Kelîmeyê Pehlewîyê ki tiya di nusiyayê, mi nê kitabî ra vîjney: Dr. Behram Frewşî, Ferhengê Pehlevî.

sirayêna aşle kerdê û vatê "piyê Necîfa ko? Ko kîştâ nîno". Cendir-mey winî sixiya ya bî. Dima ez şiya winî destdo giwinî ya. Dêmax, megerse pêzewengî çim verdayo min. Ê şîbî keydê Cek Husênî. Cek Husên, mixtar bî. Dim a destê min tepîşt".

(Destê xo misna min û va) "Lajê min, a no papîne eynan o, qafdê pêrdê eynan ... Dima destê min tiya di pişt de. Însanê a dewi min zaf şînenê. Adetê ma verî winî bî. Min birardê xo ra nêwetardê ez şirî jê lajekî, jê keyneki hetî vinderî.

Semedo ki piyê Ercanînan malê marda xo pêrdê min ra nêgîrê, ez daya pêrdê Ercanî. Zewacê min wina bî.

Dewamê ci esto

Barbareya dewleti eşkera bî

Wexto ki gazeteyê The Europeanî fotografê eskeranê Tirkî neşir kerdî ki fotografan di eskeran sereyê Kurdê ki lej'î ameyê kiştene cikerdo û ê seran a poz danê, erkanê herbî yê Tirkîye cadi beyan da ki nê fotografi raştikên niyê û na propaganda ya. Labelê na fin jî barbareya dewleta Tirkîye eşkera bî. Mesûlê dewleti çend înkâr bikerê jî roj bi roj delîlê neweyê curmê dewlete vijyênê meydan. Helbet no çî qandê ma Kurdan çiyêndo newe niyo, ma verî jî fotografê cikerdena goşan û zincîyan bi destê cikerdena eskeranê Tirkîyan dîbî û xeylê Kurdan bi xwi weşetê dewleti bi çimandê xwi ya diyo.

Curmê dewleti yê ki vijyênê miyan di yew jî kiştina rojname-nuştoxê Evrensêlî Metîn Göktepe yo. Wextoki Göktepe waştbi xebera cenazanê hepsiyanê kiştayan hadire bikero, polîsan tewlê xeylê kesan o jî tepîştbi û berd-bi Stadyûmê Eyupî, wija di o bi îşkenceya kiştbi û eştbi cayêna.

Partiyênda newê ÖBP

Tirkîye di, BSP (Partiya Sosyalîst a Yewbîyaya), GBKP (Partiya Ma Musteqbelî Piya Virazê) û xeylê sosyalîstê bînan 21.1.1996 di bi kongreyên a partiya newê,

Mesûlanê dewleti qebûl nêkerdê ki Metîn ameyo tepîştene û dima ameyo kiştene. Înan vatê o dêsî ser ra kewto. Labelê şahidî vijyay meydan û eşkera bi ki polîsan o tepîsto û bi îşkenceya kişt. Dewlete mecbûr mende ki qandê na mesela komisyônê virazo ki na mesela taqîb bikero. Netîce di tanî polîsî sûcdar vijyay.

Dewlet wazena xwi nê curmî ra pak kero û tenya çend polîsan sûcdar vejo. Labelê eşkera yo ki nê curmî bi destê dewlete bi xwi ya benê.

50 serreya Komara Kurdistanî

Emser 50 serreya îlankerdena Komara (cumhûriyeta) Kurdistanî ya û bi no munasebet a xeylê cayan di şew û semînerî amey hadrekerdîş û na roja tarîxî amey yadkerdene. Zek yeno zanayîş Komara kurdistanî 22.1.1946 di Kurdistanê Rojhelatî di amebî îlankerdena û serekê ci Qazî Mihemed bi û umrê na komari tenya 11 mengî (aşmî) bî.

Dostê Kurdan Mitterrand şî rehmet

Dostê Kurdan, reîsîcumhûrê verînê Fransa François Mitterrand 80 serreya xwi di wefat kerd. Gelek Kurdan mesajê sereweşey ciniya ci xanim Daniella Mitterrand rê riştî. Kurdistanê Başûrî di Kurdan hîrê rojî şîne îlan kerde.

Ebdulmelîk Fîrat tepêşiya

Torînê Şêx Se'îdî û parlamenterê verînê Hezurumî Ebdulmelîk Fîrat 14.1.1996 di Estenbul di ame tepîştîş. Dewlete îddia kena ki elaqeyê ey bi PKK ya esto.

Vijnayîşê (weçînayîşê, seçimê) 14ê Aralîqê ra tepîya tahda û zilmê dewlete Kurdan ser o vêşerî bi û xeylê cayan di kesê ki rayê xwi daybî HADEP û paştiya Kurdan girotbî yenê tepîştene. Ebdulmelîk Fîrat jî ê kesan ra yew bi ki DYP ra vijyayîşî dima mesela Kurdan ser o vînderd û paştiya HADEP giroti.

